

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Філологічний факультет
Кафедра словянської філології
імені професора Іларіона Свенціцького**

Суспільно-політичні неологізми у сучасній чеській мові

**Магістерська робота
Студентки 2 курсу
спеціальності “Філологія”
ОП “Чеська мова та література”
Бридун Ірени Андріївни**

**Науковий керівник
доц. Лобур Н. В.**

**Рецензент
доц. Хода Л. Д.**

Львів – 2022

Я, Бридун Ірена Андріївна, підтверджую, що магістерську роботу на тему “Суспільно-політичні неологізми у сучасній чеській мові” виконала самостійно, вказавши всю використану літературу в *Списку використаної літератури*. У тексті роботи немає фрагментів праць інших авторів без оформлених покликань.

(дата)

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ І ВИВЧЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ.....	7
1.1 З історії дослідження неологізмів в українському і чеському мовознавстві.....	7
1.2 Визначення поняття неологізм та його виникнення.....	9
1.3. Типи неологізмів.....	13
1.4. Неографія та особливості словників.....	17
1.5. Неологізми суспільно-політичної сфери.....	18
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ НЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ ЧЕСЬКІЙ МОВІ.....	22
1.1 Класифікація неологізмів.....	22
1.2 Неологізми у електронній базі даних лексико-семантичних інновацій Neomat.....	40
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ.....	52
РЕЗЮМЕ	57

ВСТУП

Актуальність дослідження. Тема виникнення нових слів буде актуальною завжди, оскільки активно розвивається наука, техніка та інші сфери нашого життя, які потребують нових назв та понять. Відбуваються постійні зміни – одні слова стають застарілими, а деякі виникають і з постійним вживанням можуть увійти до активного слововжитку. Часто виникає питання як твориться неологізм, як його класифікують і взагалі що таке “неологізм”. Цим питанням давно цікавилися І. Білодід, Н. Клименко, серед чеських мовознавців активно досліджували неологізми О. Мартінцова та Ф. Чермак [15, 24]. Багато дослідників відзначають також так званий “неологічний вибух”, який супроводжується активним виникнення нових слів.

Причиною виникнення неологізмів є зміни у суспільстві та науково-технічний прогрес: виникнення різних понять, відкриття в галузі науки та техніки, досягнення у гуманітарній сфері. Також дуже часто виникають нові терміни, явища та поняття, яким необхідно назви.

Дослідженням неологізмів будуть займатися завжди, бо якщо сьогодні певне слово вважається неологізмом, то вже завтра може стати загальноновживаним і часто використовуватись у різних сферах життєдіяльності людини. Тому, дуже часто виникають нові слова, які потребують певного опрацювання, тлумачення та класифікації.

Метою нашої роботи є дослідження та класифікація суспільно-політичних неологізмів у сучасній чеській мові.

Отож, нашими завданнями є:

- з'ясувати поняття “неологізм” та його виникнення;
- обґрунтувати теоретичні засади дослідження неологізмів;
- визначити типи неологізмів;
- з'ясувати поняття “неографія” та особливості словників;
- дослідити особливості творення чеських суспільно-політичних неологізмів;

- проаналізувати неологізми за матеріалом з електронної бази даних лексико-семантичних інновацій Neomat.

Об'єктом дослідження є суспільно-політичні неологізми у сучасній чеській мові, а саме іменники, прикметники, дієслова та прислівники.

Предметом дослідження є чеські неологізми, до яких ми можемо віднести нові лексичні одиниці, значення, відроджену лексику, okazіональні утворення і потенційні слова, запозичені слова та вислови з суспільно-політичної сфери.

Методи дослідження. При дослідженні чеських суспільно-політичних неологізмів ми використовуємо описовий метод.

Матеріалом дослідження стало 1077 неологізмів.

Джерельну базу становить чеський словник неологізмів “Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 2” [35], укладений О. Мартінцовою та її колективом, а також матеріал з електронної бази даних лексико-семантичних інновацій Neomat [13].

Практичне значення роботи полягає у кращому засвоєнні матеріалу, у можливості використання у навчальному процесі теоретичних засад вивчення суспільно-політичних неологізмів та особливостей їхнього творення, а також можливість практичного застосування результатів дослідження. Також весь зібраний нами матеріал може бути використаний під час укладання словників мовних інновацій.

Обсяг і структура роботи. Загальний обсяг магістерської роботи налічує 57 сторінок. Вона складається із змісту, вступу, двох розділів (які діляться на підрозділи), висновку, списку використаної літератури та джерел, що налічує 53 позиції та резюме чеською мовою. У першому розділі “Теоритичні засади вивчення і дослідження неологізмів” вказано визначення терміну “неологізм”; названо відомих дослідників, які цікавилися цим питанням; розкрито поняття “неографія”, його виникнення та вказано типи неологізмів. У другому розділі “Особливості суспільно-політичних

неологізмів у сучасній чеській мові” проведено аналіз та класифікацію неологізмів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ

1.1. З історії дослідження чеських неологізмів у чеському та українському мовознавстві

1.1.1. Визначення терміну неологізм

На сьогодні тема виникнення неологізмів є актуальна. Наприкінці ХХ та у ХХІ столітті у багатьох мовах відбувалося їхнє активне поширення, що триває і досі. Часто деякі слова стають застарілими і їх поділяють на дві основні групи – історизми та архаїзми. Але поряд з тим одночасно виникають і нові слова, які починають часто вживатися і з часом можуть увійти до активного слововжитку. Лексика кожної мови формується впродовж її історичного розвитку. Найчастіше слова успадковуються, але також є і слова, запозичені з інших мов. Запозичення є скрізь, бо жоден народ не живе відокремлено від інших народів. Таким чином, засвоєння слів з різних мов є одним із засобів збагачення лексичного складу [10; с. 58.].

Мовознавців цікавило питання виникнення нових слів. Наприклад, Світлана Грицина у статті “Неологізація в староукраїнській літературній мові XVII століття” проблемно описує історію вивчення неологізмів в українській лінгвістиці: словотвірну будову неологізмів різних частин мови досліджували В. Ковальов, Н. Клименко; вивченню семантико-стилістичного потенціалу нових слів присвячені праці І. Білодіда; О. Пономаріва. Одним із найбільш відкритих для фіксації неологізмів є стиль засобів масової інформації, аналізу нових слів у якому присвячені дослідження Н. Колесникової, О. Стишова. Також індивідуально-авторські неологізми є одним із мовознавчих зацікавлень Ж. Колоїз. Іван Франко вважав І. Вишенського в українській мові першим “ковачем слів”. Його тексти показують характерний для досліджуваного періоду процес неологізації, саме тому цього полеміста часто називають першим представником бароко [3; с. 76-78].

Вагомим здобутком у галузі чеської неології є праці львівської богемістки Наталії Ємчури, зокрема, “Типологія неологізаційних процесів у лексиці сучасної чеської мови»” [8] та “Неологізація чеської суспільно-політичної лексики кінця ХХ – початку ХХІ століть” [7], де дослідниця визначила типологію неологізаційних процесів на основі різних трактувань поняття «неологізм»; визначила склад та тематичні межі нової суспільно-політичної лексики; проаналізувала найпродуктивніші типи трансформацій у семантичній структурі чеської суспільно-політичної лексики та інше.

Серед чеських мовознавців значний здобуток для розвитку неології належить О. Мартінцовій. Вона видала такі праці, як: “Nová slova v češtině. Slovník neologismů 1” [34] та “Nová slova v češtině. Slovník neologismů 2” [35], які стали цінними надбаннями; “Problematika neologismů v současné spisovné češtině” [27], “Neologismy v dnešní češtině” [25] та інші. М. Зікова [52] та І. Боздехова [12] – науковці, які аналізували структурні та словотвірні особливості нових найменувань, а для К. Хлупачової предметом дослідження стала семантична неологія та неосемантичні процеси. Важливе значення для вивчення неологізмів мають ґрунтовні праці М. Докуліла (M. Dokulil “Tvoření slov v češtině I” [14]) та Ф. Чермака (F. Čermák “Morfematika a slovtvorba češtiny” [15]), які описують головні тенденції словотворення в сучасній чеській мові. Ці праці служать основою для дослідження нових лексичних одиниць зі словотвірного погляду [7; с. 20, 24]. Спеціальні центри неології було створено протягом останніх десятиліть, а саме німецької, англійської, української, французької тощо, де фіксують і досліджують нові слова та їхні значення, здійснюють їхню лексикографічну розробку, аналізують причини їхньої появи, вивчають моделі їхнього утворення [7; с.35].

Значна кількість статей, дисертаційних робіт, монографічних та лексикографічних праць засвідчує широке та багатоаспектне вивчення неологізмів у чеській лінгвістиці. Так, окремі слова, словосполучення та словотвірні типи проаналізовані в статтях з рубрики «Drobnosti» в журналі «Naše řeč» [7]. Часткова бібліографія чеських та іноземних публікацій з

проблем неології є в збірнику «Neologie a neografie. Výběr z národních bibliografií» [33], який підготували працівники лексикографічно-термінологічного відділу Інституту чеської мови Академії наук Чеської Республіки [7].

Розвиток чеської неології як лінгвістичної науки пов'язаний також і з іменами таких мовознавців, як Б. Поштолкова [47], М. Садлікова [46], З. Сохова [47], Р. Шішкова [47], А. Рангелова [43], Н. Савицький [44], Ї. Газда [17], З. Тіха [49], Ї. Мравінацова [32], Л. Яновець [18], П. Міттер [31], З. Опавська [38], Е. Лотко [22] та інші.

Відомості про неологізми знаходимо в посібнику «Nauka o slovní zásobě» П. Гаусера [19], де розглядається проблема визначення неологізмів, їх виникнення та поширення, виділяються структурні та контекстові неологізми. Більшу увагу новим найменуванням приділено в праці «Česká lexikologie» [16]. Її автори зараховують до неологізмів лексичні одиниці, які можна характеризувати як нові з погляду сучасних мовних норм. Тут виділяється ще такий аспект у дослідженні неологізмів, а саме їхня перспективність, тобто можливість увійти до загального вжитку, показано способи творення неологізмів та описано їхні основні причини.

1.1.2. З історії виникнення поняття неологізм та його визначення

Проблема виникнення та вживання нових слів цікавила лінгвістів завжди, але особливої актуальності вона набула в сучасну епоху. Багато дослідників відмічають так званий “неологічний вибух” в сучасних засобах масової інформації [6; с. 18].

Неологізм є поширеним поняттям, але цей термін трактують по-різному. Наприклад, у книзі “Сучасна українська мова” за редакцією О. Д. Пономарева неологізмами називаються “нові слова, словосполучення, фразеологізми, що з’являються в мові” [10; с. 64]. Дослідниця української неології Д. В. Мазурик дає детальніше визначення: “неологізм – це слово, значення слова чи стійке сполучення слів, які сформувалися в мові впродовж певного історичного

періоду для найменування нової об'єктивної реалії, відповідають усім нормам сучасної літературної мови і можуть увійти до її активного лексикону” [9; с. 169]. Н. З. Котелова зараховує до нових слів “як власне нові, вперше створені або запозичені з інших мов слова, так і слова, відомі в мові раніше, але вони вживалися обмежено, за межами літературної мови, або відійшли на якийсь час із активного вжитку, а зараз стали широко вживаними”, а також “похідні слова, які ніби існували в мові потенційно та були утворені від давно створених слів на основі відомих моделей лише в останні роки (їх реєструють письмові джерела тільки останніх років)” (цит. за Н. Р. Ємчурою) [7; с. 45]. Щодо “Нового енциклопедичного словника чеської мови”, то у ньому неологізмом називають “лексичну одиницю, яка порівняно з існуючими одиницями словникового складу сучасної мови наділена новизною як з погляду виникнення, так і з функціонального погляду (функціонально-системного, комунікаційного, стилістичного). Неологізми виникають внаслідок необхідності називати нові речі, явища та з необхідності заміни існуючих виразів більш точним неологізмом.” (переклад наш. – Б. І.) [52].

М. Зікова стверджує, що “неологізми можна охарактеризувати як сукупність лексичних одиниць, що виконують специфічну ономасіологічну функцію і які стоять на периферії лексичної системи” (переклад наш. – Б. І.) [51; с.81-89]. Н. Р. Ємчура стверджує, що “поняття “неологізм” визначають не просто як нове слово, словосполука чи вислів, а виділяють такі властивості неологізмів: належність до конкретного періоду часу, наявність часткової незвичності на фоні мовних норм та певної сфери вживання, новизна плану вираження та плану змісту в різних співвідношеннях, відчуття новизни з боку сприймання мовцями ” [7; с. 53].

Також крім лексичних неологізмів є і синтаксичні. І. П. Білодід у своїй праці “Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія” вказує, що “в лексичних на тому чи іншому етапі розвитку мови новими є і зміст, і звукова оболонка слова; і семантичні, в яких стара звукова оболонка слова наповнюється новим змістом ” [1; с. 243].

Останнє століття характеризується активним розвитком техніки, культури, науки та інших сфер. І це є вагомою причиною для виникнення нових слів. Зараз в українській та чеській мовах є такі неологізми як: *іміджмейкер, дефолт, франшиза, сингл; syklobus, hubič, lokalizátor, odpovídač*. Як вже зазначалося, неологізми, тобто нові слова, можуть перетворитися у загальноновживані або ж зовсім зникнути. Проте дуже часто вони повертаються до загального вживання, але вже з іншим значенням. Перестали називатися неологізмом такі слова: *kino, astrologie, mobil, mléko, láska*. [39; с. 16].

Неологізми виникають у мові в різні періоди її розвитку, з'являючись у мові, вони завжди поповнюють її лексичний склад. І. П. Білодід у праці "Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія" стверджує, що виникнення неологізмів викликають різні причини. Основні з них такі:

❖ Людина має потребу давати назви новим діям, предметам, явищам, якостям, властивостям, поняттям. Ця потреба існує постійно, що зумовлено безперервним розвитком суспільства, його економіки та ідеології, науки і культури, техніки і виробництва. Саме тому, що на певному етапі її існування сприймалися як неологізми, наприклад: *колгосп, біохімія, кібернетика, akrobat, fotbal, manažer*.

❖ Людина має потребу замінити вже існуючу назву дії, явища, предмета, поняття, якості, властивості, іншою, зрозумілішою, точнішою або зручнішою для спілкування.

❖ А також має бажання назвати образно ту чи іншу дію, предмет, те чи інше явище, поняття, ту чи іншу якість, властивість [1; с. 244].

У чеському мовознавстві ми бачимо схожий підхід до чинників виникнення неологізмів. Наприклад, Ф. Чермак у праці "Lexikon a sémantika" поділяє причини виникнення неологізмів на дві частини: позамовні та внутрішні. До першої групи належить позначення нових фактів, відмінності в поколінні, диференціація соціальних процесів (необхідність диференціювати термінологію техніки пакування), престиж автора, а до другої відносить

тенденції до симетрії лексичної форми та значення, видалення варіантів, полісемії та омонімії, тенденція до експерименту [16; с. 99].

А. О. Мартінцова в праці “Neologismy v dnešní češtině” до зовнішніх факторів відносить утворення і виникнення назв нових професій, спортивної діяльності та інше (*arborista, florista, hydrozorbing*); існування нових способів спілкування (*mailovat, esemeskovat, mobilovat*), економічно-політичні та культурно-цивілізаційні зміни, процеси і тенденції, з якими пов’язані професії (*globalizovat se* (про економіку, світ і подібне) – *globalizovat* (наприклад, світовий ринок)). Іншим фактором є потреба виразити дію через приховані знаки (*kleknout* (про мотор, комп’ютер тощо), спроба реалізувати назву одночасно, в даному середовищі однозначно, чітко і виразно (*pařit* – грати завзято у комп’ютерні ігри) або навпаки реалізувати назву завдяки асоціативному потенціалу невизначених слів (*artikulovat* – сформулювати, викладати, висловлювати думку, погляд)). Важливим фактором є відкритість чеської мови до інших мов, особливо до англійської. Щодо внутрішніх факторів, то у них важливу роль відіграє продуктивність деяких словотвірних типів, активність аспектово-видової системи (можна порівняти похідні слова від іменника *kapitalismus: novokapitalismus – polokapitalismus – superkapitalismus – turbokapitalismus*). А також відношення між синтетичним та аналітичним способами словотворення [25; с. 11].

1.3. Типи неологізмів

Лексичні новоутворення надзвичайно різноманітні. Тому виникає проблема їх класифікації. Деякі класифікації неологізмів є традиційними для лексики в цілому (наприклад, розподіл неологізмів за способом їх утворення, по стилістичному забарвленню і подібне), інші ж спираються на ознаки, властиві тільки цим мовним одиницям (наприклад, розподіл неологізмів на групи за ступенем їх новизни або за ступенем новизни означуваної реалії) [9; с. 30]. О. І. Дзюбіна розглядає існуючі типології неологізмів детальніше [53; с. 30-48].

1. Основні класифікації неологізмів.

Можемо стверджувати, що серед різних процесів, які відбуваються в мовній системі, важливе місце займає неологізаційний. Питання неологізмів, як одне з основних лінгвістичних питань, потребує дослідження не лише з точки зору самої лінгвістики, чи окремих мовних рівнів, а й з точки зору соціолінгвістики та психолінгвістики. Соціолінгвістичний підхід застосовується при вирішенні проблеми створення і особливо сприйняття неологізмів мовним колективом, при вивченні взаємозв'язку і частки екстралінгвістичних (соціально-історичних) і лінгвістичних факторів, що обумовлюють створення і сприйняття неологізмів. У класифікації неологізмів досі застосовувалися критерії, які ґрунтуються на (1) характері формальної сторони неологізмів, (2) значущій стороні нової назви, (3) відмінності між одиницями лексичної системи та контекстуальних одиниць, (4) функціонально-стилістичне розшарування лексики. В останній із точок зору враховуються особливості художнього стилю та виокремлюються види так званих стилістичних неологізмів. Інноваційні процеси в лексиці сучасної чеської мови можна детальніше розглянути завдяки численним класифікаціям неологізмів.

1.1. Типи неологізмів по виду мовної одиниці.

По виду мовної одиниці неологізми поділяються на неолексеми, неофраземи і неосемеми (слова та фразеологізми). Неолексеми представляють собою нові слова, які є результатом запозичення (*імідж, кілер, папараці, allroundcarvery, miditower, hillzorbng*) або процесів словотворення (*межа → свавілля, бомж → бомжувати, čokoholik → čokoholizmus*). Неофраземи – це нові фразеологізми і стійкі сполучення слів з формуючою ідіоматичною семантикою, або аналітичні поєднання. Наприклад, *кредит довіри, čistič vzduchu* тощо. Неосемеми – це нові значення старих слів і фразеологізмів, наприклад, у іменника *екологія* з'явилося нове переносне значення “чистота, правильність, обумовлені гармонійним співвідношенням елементів; турбота про таку чистоту”: *екологія духу, екологія мови, екологія культури*, а у чеського іменника *býk*: “burzovní spekulant, který nakupuje akcie, cenné papíry

v očekávání růstu jejich cen” [53; с.30]. Н. З. Котелова вважає, що при широкому розумінні терміна неологія як науки про нове, її об'єктом, крім названих вище, можуть бути і такі одиниці, як: нові властивості старих слів, наприклад, термінологізація слова в цілому або його окремого значення; нові форми словозміни слова: у прикметників з'являються форми ступенів порівняння або короткі форми, у іменників – форми множини числа; нова сполучуваність слів; нові лексико-граматичні функції слів [53; с. 191-192].

1.2. Типи неологізмів за ступенем новизни мовної одиниці

За ступенем новизни неологізму, яка визначається за співвідношенням з системою мови, новоутворення діляться на абсолютні і відносні. Абсолютним неологізмам зазвичай не дають розгорнуте визначення, виявляючи їх ознаки по співвідношенню з відносними неологізмами. Реально до абсолютних неологізмів відносять ті слова та фразеологізми, яких раніше не було в мові, такі, наприклад, як *бомж*, *ді-джей*, *kyberterrorizmus*, *nanorobot* тощо. До відносних неологізмів відносять такі групи слів: “повернена лексика” – це маловживані або застарілі слова, які в останні роки (або на певному часовому відрізку) “актуалізувалися, зберігаючи в своєму “новому житті” колишній смисловий і функціонально-стилістичний зміст”. Актуалізована лексика – актуалізація полягає в активізації семантичних перетворень слова: в розширенні сполучуваності та зміні її характеру, в утворенні нових значень слів, в тому числі переносних, а також в зміні значень слів в зв'язку з ідеологічною переорієнтацією. Внутрішні запозичення – нові слова та фразеологізми, поява яких обумовлена перерозподілом мовних засобів в видах і жанрах мовлення.

1.3. Типи неологізмів по виду позначення реалії

По виду позначення реалії неологізми діляться на 5 груп: неологізми, що позначають нову реалію, стару реалію, актуалізовану реалію, реалію, яка пропадає та неіснуючу реалію.

1.4. Типи неологізмів за способом утворень

За способом утворень неологізми поділяють на запозичені, словотвірні і семантичні неологізми. До неологізмів-запозичень відносять слова та фразеологізми, перенесені з однієї мови в іншу. Є зовнішні (*babysitting, miditower, screensaver, touchpad*) та внутрішні, а саме з жаргону і сленгу (*hack, lysohlávkař*), з терміносистем (*banking, hypermarketizmus*). До словотвірних неологізмів відносять аббревіатури; складні слова: *шоу-бізнес, піар-кампанія, інтернет-сервіс, DVD, GMO, WAP*; прості похідні слова: *антиреклама, відеопіратство, kyberdetectiv, supervlak*. До семантичних неологізмів відносять старі слова і фразеологізми, у яких з'явилися нові значення.

2. Типи okazіональних новотворів

Їх поділяють на: фонетичні (якщо автор пропонує в якості новоутворення будь-якого звукового комплексу), лексичні (створюються в більшості випадків комбінацією різних узуальних основ і афіксів відповідно до словотвірної норми мови), граматичні (представляють собою утворення, в яких у конфлікті знаходяться лексична семантика і граматична основа) та семантичні (які є результатом появи семантичних збільшень (інакше кажучи “обертонів сенсу”, “контекстуальних значень” та “естетичних значень”).

3. Типи okazіональних слів

Класифікація okazіональних слів у цілому корелює з класифікацією неологізмів, хоча частково може відрізнитися від неї. Сюди відносять авторські, тобто оригінальні образи у працях письменників і науковців; неавторські, які зумовлені тісним зв'язком словотвору з потребами номінації; дитячі неавторські, де зазвичай розуміють будь-який мовний факт, зафіксований у мові дитини і відсутній в загальному вживанні [53; с. 30-48].

Також Я. Бахманнова подає дуже схожу класифікацію, яка поділяється на структурну та функціональну групу:

1. Структурна:
 - словотвірні – такі нові лексеми, які виникли як похідні чи просто за рахунок скорочення (*hladovkář, stánkař, videokavárna*);

- неологізми, що виникли з абревіатур (*čeděčko – CD, písíčko / pécěčko – PC*);
- запозичені слова, які переймаються з інших мов, зокрема з англійської (*gambler, snowboarding, last minute*);
- неосеми – слова, які виникають із вже існуючої лексеми шляхом набуття нового значення (*hvězdný – vynikající, špičkový, divize – oddělení nějaké organizac*);
- багатослівні неологізми – ті, що складаються з двох чи більше слів (*sametová revoluce, divoká karta, mobilní telefon*);
- фразеологічні неологізми – можемо їх використовувати навіть у звичайних комунікаціях (*být mimo mísu – nevědět, o co se jedná, být stejné krevní skupiny – rozumět si s někým.*).

2. Функціональна:

Ця група включає в себе такі неологізми, які раніше були привязані до певного середовища (наприклад, робота, інтерес, сленг). Проте, з плином часу вони змінюють сенс і свою початкову ознаку (*obléknout něčí dres – přijmout členství v něčem, původně v oblasti sportu*) [11; с.285].

1.4. Неографія та особливості словників

Неографія – це розділ неології, що займається лексикографічним описом неологізмів. Неографія включає в себе “1) внесення інновацій в чергове видання (чи перевидання) тлумачного словника живої літературної мови; 2) створення доповнень (чи додатків) до попередніх видань словників; 3) створення спеціальних словників нових слів”. [9; с. 50]. Великим досягненням чеської неографії та лексикографії загалом кінця ХХ – початку ХХІ століть є словники мовних інновацій “*Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 1*” [34] та “*Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 2*” [35], створені колективом працівників Інституту чеської мови Академії наук Чеської Республіки під керівництвом О. Мартінцової. Ці словники неологізмів чеської мови є корисними особливо для мовної практики носіїв мови, оскільки вони є за обсягом великими лексикографічними працями. Крім цього, словники стали

цінним надбанням і для лінгвістичної теорії, оскільки в передмовах викладено основні теоретичні аспекти, якими керувалися укладачі у виборі нового лексичного матеріалу. Перша частина видана у 1998 році. Словник містить 4600 статей із галузей публіцистичного, політичного, професійного, адміністративного, побутового та професійного мовлення тощо. Його укладено на основі нового матеріалу, зібраного в лексикографічному відділі (близько 70 000 статей). Він належить до спеціальних і ненормативних словників. У словнику подано характеристику нових слів з точки зору лексико-семантичного, морфологічного, орфоепічного та контекстуального вживання. У формі примітки звертається увага на функціональну, стилістичну та комунікативну обґрунтованість неологізмів та на інші їхні істотні властивості. Власне словникова частина представлена з поясненням характеру нових лексичних одиниць з точки зору культивованого вираження, тенденцій розвитку сучасної лексики літературної чеської мови. Друга частина була видана у 2004 році. Словник містить понад 7000 новоприйнятих або створених слів, нові значення слів, нові словосполучення та ідіоми. Описано їх поширення та використання в різних сферах комунікації – у повсякденному вираженні, у політиці та журналістиці, у маркетингу, рекламі чи сфері комп'ютерних технологій та сучасних комунікаційних технологій. Процес дослідження неологізмів буде актуальним завжди, оскільки нові слова виникають постійно.

Отож, виникнення та розвиток неологізмів пов'язані з різними потребами нашого життя, а також із розвитком суспільства. Сьогодні "неологізм" є дуже поширеним поняттям, тому що постійно виникає щось нове, яке може стати загальноживаним або ж зовсім вийти з ужитку. З цією метою і створені словники неологізмів, які є цінними та корисними надбаннями для нас. Але такі словники потребують постійного оновлення.

1.5. Неологізми суспільно-політичної сфери

Неологізми – це не тільки номінальна одиниця, а й одиниця, яка бере участь в обміні. Тому важливим аспектом лексичного аналізу, особливо

аналізу нових слів, є вивчення практичності. Будь-яка семантична новизна призведе до прагматичної новизни. Тому кожен новий лексичний семантичний варіант слова розширює прагматичне вживання слова, оскільки збільшує сферу його вживання та контекст, а отже, розширює обмеження щодо її використання [22, с. 115].

На думку М. О. Шутової, “неологізми збагачують лексичну структуру мови, тим самим підтверджуючи динамічний характер мови. Хоча деякі критики стурбовані "чистотою" мови, важливість нових слів для розвитку мови не слід недооцінювати. Саме вони вирішують протиріччя між існуючою структурою словникового запасу мови та новими комунікативними і пізнавальними потребами мовця. Вони варті уваги науковців, можливо, у формі опублікованої збірки нових слів, оскільки словники не можуть відображати постійно зростаючу кількість нових слів” [23, с. 84]. Традиційно неологізми досліджували як явище, що виникло з потреби найменувань нових реалій і нових подій. Неологізм як елемент мови, головним чином, виконує номінативну функцію. Але, окрім цього, неологізм досить часто може виконувати і інші функції: експресивну, стилістичну, рекламну і інші. Лише у вживанні неологізмів повністю розкривається їхнє значення. [14, с. 133-134].

На нашу думку, однією із найбільш поширених сфер є суспільно-політична. Також спираючись на словник О. Мартінцової, ми змогли це дослідити і проаналізувати. Це обумовлено можливістю показати всі сфери політичного та суспільного життя, крім того ця лексика є доступною та зрозумілою для більшості реципієнтів політичного дискурсу. Саме політики найчастіше виявляються авторами суспільно-політичних неологізмів. Соціально-політичні неологізми – це нові мовно-мовленнєві одиниці, які виникають за необхідності номінації нових явищ та понять і виявляють відмінні ознаки як у формі, так і в змісті. Політики сприяють активному поширенню неологізмів, а не лише активному утворенню. Це зумовлено тим, що політики постійно перебувають в центрі уваги як ЗМІ, так і реципієнтів. Такі неологізми інтенсивніше входять до системи парадигматичних і

синтагматичних відношень, більше відповідають мовному узусу і, очевидно, швидше ввійдуть до загального корпусу слів англійської мови. Спочатку вони минають певний період узуалізації та акцептуалізації носіями мови, а потім їх реєструють у лексикографічних джерелах і таким чином вони вступають у стадію лексикалізації [18].

Неологізми також вживаються політиками для створення експресивно-емоційного фону. Політик може наповнювати неологізми зручним і потрібним йому раціональним та емоційним змістом. Слід також зазначити, що політик, який вдало вживає і створює неологізми, вважається творчою, освіченою особистістю. Це сприяє конструюванню позитивного іміджу політичного діяча і посиленню його впливу на маси. Таким чином, саме політичні діячі досить часто є творцями суспільно-політичних неологізмів. Крім того, вони відіграють значну роль у їх поширенні, що зумовлено значною увагою, яку ЗМІ та реципієнти приділяють політичному дискурсу. Перебуваючи постійно в епіцентрі суспільної уваги політики свідомо чи несвідомо здатні перетворити власні «ляпи» на лексичні новотвори, які матимуть шанс на подальше життя у мові та функціонування у мовленні, адже такі неологізми використовуються для: створення потрібного емоційноекспресивного фону, підвищення авторитету політика в суспільстві або завуалювання небажаних та незручних понять [18].

Як зазначає А. Янков, «соціально-політичні неологізми – це слова, поява яких викликана позамовними чинниками та внутрішньомовними закономірностями відображення соціально-політичних явищ за допомогою нормативної парадигматикосинтагматичної системи» [7; с.66].

Аналізуючи лексику суспільно-політичного змісту, дослідники розрізняють основні групи, у яких номінативні одиниці об'єднуються за спільною темою. На думку О. А. Стишова, “суспільно-політичну лексику української мови формують одиниці, які позначають поняття міжнародної політики, і лексеми, що відбивають власне українські реалії й орієнтовані на них” [19, с. 54]. Аналогічно виокремлює дві групи С. С. Лук'яненко: “до першої

належать номінації, пов'язані з державним та політичним життям (власним і зарубіжним), до другої – слова, пов'язані із соціальними реаліями, вагомими для суспільства (своїї та інших націй)” [17, с. 3]. Мовознавці також називають ключові концепти, які становлять основу суспільнополітичної лексики. Як уже зазначалося, О. О. Мороз виділила три основні концепти «*mos*», «*stát*» та «*společnost*» [9]. Згідно з класифікацією Л. Л. Михайленко, суспільно-політичні поняття базуються навколо таких концептів, як суспільство, держава, політика, економіка, право, мораль, військововоєнна сфера, міжнародні відносини [9; с.18].

Поштовхом до інтенсивного виникнення неологізмів у лексико-семантичній системі чеської мови є євроінтеграційні процеси, які пов'язані зі вступом Чехії до Європейського Союзу в 2004 році. Саме тому у мові з'являється велика кількість «еврослів» (чес. *euroslóženin*) – складних слів з початковим компонентом *euro*. Під час підготовки до вступу Чеської Республіки до Євросоюзу та протягом наступних років у чеській мові були утворені або запозичені з інших мов лексичні одиниці на позначення нових явищ у сфері політики, економіки, юриспруденції, управління, культури тощо [28].

Чеська дослідниця Г. Їлкова зазначає, що слова з *euro*-, з одного боку, виступають «як символи чи синоніми для позначення недовіри, несвободи, залежності, з іншого, – як вислови з позитивним значенням для вираження інтернаціональності, мобільності, космополітизму, партнерства, процвітання» [18, с. 45].

Суспільно-політична лексика синхронно реагує на зміни в суспільстві, відображає світоглядну картину та репрезентує життя чеської етнокультурної спільноти. До неї зараховуємо назви понять з державно-політичного, суспільного життя Чеської Республіки та міжнародної спільноти, найменування з адміністративної, частково юридичної та економічної сфер. Одним із головних процесів, який зумовлює розвиток цієї групи лексики, є неологізація, яка виявляється в появі нових лексичних одиниць на позначення

різних понять, явищ політичного життя Чеської Республіки, міжнародної політики та суспільних реалій. Аналіз нового лексичного матеріалу дозволив виділити 9 тематичних груп, які інтенсивно поповнюються та формують суспільно-політичний словник: 1) назви політичних та громадських об'єднань; 2) назви суб'єктів політики за їхньою належністю до політичних об'єднань та політичними переконаннями; 3) назви зі сфери державної влади та місцевого самоврядування; 4) назви політичних та ідеологічних напрямів, учень, доктрин, процесів; 5) номінації, пов'язані зі світовими інтеграційними процесами; 6) слова та словосполуки, що 82 виникли у зв'язку з утворенням міжнародних організацій та об'єднань; 7) назви деяких груп суспільства та їхніх представників; 8) номінації, пов'язані з міжнародними та регіональними конфліктами, національною боротьбою і світовою безпекою; 9) номінації, пов'язані з іншими важливими реаліями сучасного суспільства – (цит. За Ємчурою) [7].

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ НЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ ЧЕСЬКІЙ МОВІ

2.1 Класифікація неологізмів

На сьогоднішній день, світ наповнюється новими явищами, поняттями та предметами. Можна побачити, з якою швидкістю розвивається наука, техніка та економіка. Наука займає велику роль у житті кожної людини, оскільки наука доповнює людину, а людина – науку. За невеликий проміжок часу людина змогла побувати в космосі, перетнути цілий океан та пізнати світ. Наука сприяє активному розвитку техніки, що є дуже важливо для сучасного світу. За допомогою сучасних технологій виникають нові предмети, пов'язані з комп'ютерною технікою, медициною та культурою. Разом з наукою стрімко розвивається суспільство та політика. Створюються нові партії, політичні блоки, зв'язки між людьми, різні поняття та дії, що відбуваються у суспільстві. Виникнення нових слів вимагає нової назви та точного визначення. Практичний матеріал дає змогу покласифікувати суспільно-політичні неологізми та зрозуміти їхнє призначення.

2.1.1. Творення іменникових інновацій

Іменникові інновації виникають постійно, реалізуючи потребу в найменуванні нових предметів, явищ, реалій життя. Утворення неологізмів переважно відбувається за допомогою власних та запозичених словотворчих засобів. Одним із найпродуктивніших способів збагачення словникового складу мови є морфологічний спосіб творення слів. Активізацію цього способу словотворення в кінці ХХ – на початку ХХІ століть лінгвісти пов'язують з "лексико-словотвірним вибухом", який викликаний значними соціальними зрушеннями на межі століть. Показником "вибуху" словотвірних потенцій є велика кількість нових лексичних одиниць, утворених шляхом афіксації, складання та аббревіації [7; с. 84]. Нинішній лексикон оцінюється на фоні соціально-економічних та культурних змін у чеському суспільстві за останні

два десятиліття. Як приклади П. Міттер наводить низку вимерлих і нових апелятивних та власницьких назв із різних семантичних областей, описується їх мотивація, продуктивні способи створення у галузі префіксації, суфіксації, композиції, універбізації, аббревіатури та фразеологізації. [29; с. 5],

Префіксальний спосіб словотворення характеризується високою продуктивністю у творенні нових іменників. Тут ми досліджуємо неологізми, які творяться за допомогою префіксації, а саме: **anti-**: вживається із ознакою протилежності чи заперечення (*antielita, antiglobalistka, antiekolog, antiglobalista, antiglobalizace, antiglobalizmus, antiklausovec, antiklausovství, antikorupce, antistrana, antistranství, antivláda*); **ex-**: із значенням “колишній” (*exagent, exasistent, exdisidentka, echerec, exherečka, exkancléř, exkoalice, exmanažerka, exmilenka, exmodelka, exmoderátorka, expartnerka, exporadkyně, exposlankyně, expremiérka, expředsedkyně, exředitelka, exsenátorka, exstudentka, exzpěvačka*); **re-**: зі значенням “повторення, оновлення” (*rebolševizace, reevropeizace, regionalizace, rehabilitace, relokace*); **pseudo-**: із значенням “несправжній” (*pseudoanalytik, pseudoekolog, pseudokoalice, pseudonadace, pseudoopozice, pseudopodnikání, pseudoprivatizace, pseudováлка, pseudožurnalistika*); **ultra-**: який знаходиться поза межами, найбільший (*ultrahypersuprakoalice, ultrapartaj, ultrasportovec, ultravytrvalec, ultrazabiják*).

Також ми простежили слова, яким належить якісна та кількісна характеристика. Часто вони означають щось дуже маленьке або велике: **hyper-**: із значенням “величезний” (*hyperkonkurence*); **maxi-**: із значенням “великий” (*maxiparty*); **mega-**: зі значенням “величезний” (*megakoalice, megaměsto, megaspolečnost*); **super-**: із значенням “винятковий” (*superdítě, superkapitalizmus, superkoalice, superkonkurence, superkrádež, superopozice, supertenistka*).

Крім того, є слова, які мають такі компоненти іншомовного походження, як **bio-**: відповідає слову “біологічний”, “біологічно чистий” (*biopodnikatel, bioteroristka*); **eko-**, який має значення “екологічний” (*ekoaktivistka, ekofeministka*); **euro-**: має багато значень, але найчастіше значення “якості”,

євро, “те, що стосується Європейського Союзу та Європи” (*euroatlantik, euroatlantizmus, eurobyrokracie, eurocentrista, eurofederalizmus, eurofond, euronadšení, euroobčanství, europoslanec, euroreferendum, europeizace, europoslankyně, eurovolby, euroznámka*); **šéf-**: із значенням “головний” (*šéfdiplomatka, šéfeditor, šéfekonom, šéfekonomka, šéfmanažer, šéfmanažerka, šéfporadkyně, šéfsenátor, šéfsenátorka*).

Є інновації, утворені за допомогою складання давно засвоєних твірних основ або двох питомих. Невеликою кількістю характеризуються слова з такими префіксами: **polo-**: із значенням “наполовину, частково” (*polobolčevik, polodemokracie, polodiktatura, polokapitalizmus, poloprivatizace, polosocializmus*); **velko-**: із значенням “більший”, “ширший” (*velkostrana*); **vice-**: який позначає заступника когось (*vicekanclérka, viceministryně, vicepremiérka, viceprezidentka, viceprofesnost*). Отож, за допомогою префіксів слова отримують нові значення, які характеризуються високою продуктивністю; утворені слова позначають нові реалії та часто префікси бувають іншомовного походження.

У зібраному та проаналізованому практичному матеріалі ми виділили ряд іменникових інновацій, утворених за допомогою суфіксації. Для творення субстантивів поряд із питомими суфіксами, часто використовуються запозичені. Серед нашого матеріалу ми з’ясували, що високу активність проявляє такий суфікс як **-ka**, який може мати кілька значень: 1) іменники, що позначають жіночий рід (утворені від чоловічого роду) – *antiglobalistka, Čechoaustralanka, Čechošvýčarka*; 2) назва особи, по її діяльності – *aerobička, anketářka, arboristka, aromaterapeutka, aromatoložka, bodyguardka, canisterapeutka, dealerka, dentohygienička, ekofeministka, etikoterapeutka, exdisidentka, exherečka, exmanažerka, exmodelka, expartnerka, expremiérka, exředitelka, exsenátorka, exstudentka, exzpěvačka, floristka, jehovistka, kanclérka, lymfoterapeutka, lžidoktorka, marketérka, mentorka, paragliderka, paralympička, prezentátorka, romistka, skialpinistka, snowboardistka, softbalistka, supertenistka, surfařka, šéfdiplomatka, šéfekonomka, šéfmanažerka, šéfsenátorka, šipkařka,*

unionistka, vicepremiérka, viceprezidentka, zooterapeutka; 3) назви місць – *megabanka, minifirmička, superbanka*; 4) терміни – *malopolitika*; 5) назви процесів, станів та їх результатів – *pseudováлка, sametka*; 6) назви груп – *čtyřka, duhovka, osmička*.

Про суфікси **-ice / -nice** нам відомо, що вони можуть мати декілька значень: 1) назви об'єктів та предметів – *čtyřkoalice, exkoalice, pseudokoalice, pseudoopozice*; 2) назви з перебільшеним значенням – *megakoalice, superkoalice; ultrahypersuprakoalice*; 3) іменники, що позначають жіночий рід (утворені від чоловічого роду), а також суфікс **-yně** у тих випадках, коли назви властивостей приписуються людині, неживому об'єкту (речі, речовині, ландшафту) або абстрактній сутності: *bezdomovkyně, europoslankyně, exporadkyně, exposlankyně, multiumělkyně, předdůchodkyně, superběžkyně, šédporadkyně, viceministryně*. Проте, як зазначає З. Опавська, словотвірна структура дериватів такого типу передбачає подвійну словотвірну інтерпретацію та паралельну мотивацію [29; с. 51]. Неологізми демонструють дві потенційні можливості утворення, тобто виступають як суфіксальні похідні (наприклад, *exposlankyně* ← *exposlanec* + *-yně*) або як номінації, утворені від іменників жіночого роду за допомогою префіксів чи префіксоїдів (*exposlankyně* ← *ex-* + *poslankyně*) [5; с. 89]. Крім того, цей суфікс використовується і на позначення місць, але в нашому матеріалі таких слів не виявлено.

У неологізмах середнього роду ми дослідили такі суфікси як **-ství / -ctví**, що можуть означати: 1) назви державного типу – *antiklausovství, antistranství, euroobčanství, klausianství, mafíanství, tajnoslužebnictví*; 2) назви професій та ремесел – *informační inženýrství*; 3) назви діяльності – *odhadcovství, rezidentství*; 4) інші – *infošství, klokánkovství, pendlerství*.

Серед усіх слів особливою продуктивністю виділяється суфікс **-ání**: *jakozaměstnáání, klokánkování, oddémonizování, odklausování, porotcování, senátorování, znovuprivatizování*.

Крім того, активними є номінації, де префікс **de-** є у поєднанні з суфіксом **-izace**, що можуть означати: 1) позбавлення того, на що вказує

основне слово – *deamerikanizace, deanglinizace, defekalizace, depalubizace, desolidarizace*; 2) позбавлення впливу людини або руху – *dejelcenizace, demečiarinizace*. А також слова без цього префіксу, але із суфіксом **-izace**: *albanizace, globalizace, kanibalizace, kryptoorganizace, lokalizace, lumperizace, prichvatizace, rebolševizace, reevropeizace, regionalizace*.

Ми з'ясували, що суфікс **-ost** також може мати кілька значень: 1) назви властивостей, що приписуються людині, неживому об'єкту (речі, речовині, ландшафту) або абстрактній сутності – *jednobarevnost, mnohobarevnost, multijazyčnost, multiprofesnost*; 2) назви соціальних чи інших станів – *bezzásahovost, globálnost*; 3) назви місць – *megaspolečnost*; 4) назви дій – *podzaměstnanost, samozhášivost*; 5) абстрактні поняття – *levověrnost*.

Серед нашого матеріалу ми з'ясували, що високу активність проявляє такий суфікс як **-ista**, який може мати декілька значень: 1) назви професій – *arborista, bazénista, florista, unionista*; 2) назви послідовників – *atlantista, čechocentrista, lepenista, mečiarista, novokomunista, starosocialista, zemanista*; 3) назви осіб відповідно до їх інтересів – *agroturista, antiglobalista, hacktivista, globalfašista, junglista, pétanquista, ricochetista, skialpinista, taičista*; 4) назви за іншими ознаками – *applista, boardista, depresista, eriksonista, hororista, independentista, mountainboardista, revivalista, singlista, techoptimista*.

Про суфікс **-ák** нам відомо, що він творить назви осіб, звірят та предметів; назви спільнот, а також аугментатив чи демінатив слів (*azylák, děkujemák, naták, sameták, závislák*) [25].

Також ми побачили, що серед усіх слів особливою продуктивністю виділяються суфікси **-ář/-ař**: *automatář, balíčkář, bioobilnář, biovinař, cestovkář, dalničář, diskotékař, káčkař, výživář*; а також суфікс **-átor**: *demontátor, predátor, šéfsenátor, teleoperátor, velkoprivatizátor, verdikátor, viceprimátor*. Найчастіше ці суфікси вказують на назви осіб за професією або місцем роботи; назву прихильників до певного політичного чи громадського діяча; назви людей, які належать до певного руху чи напрямку; назви осіб за дією, яку вони виконують та інші.

Раптове зростання у нових словах суфікса **-ismus/-izmus** пов'язане з потребою в номінаціях для доктрин, концепцій та вчень різного характеру, які здобули поширення в чеському суспільстві. Базою для них виступають імена певних людей. Це прізвища відомих іноземних політиків, провідних державних діячів. Наприклад, *blairismus* - від імені колишнього прем'єр міністра Великобританії Т. Блера, *klausismus* - від імені чеського президента В. Клауса. Ці суфікси творять назви політичних систем (*antiglobalismus, bruselocentrismus, europesimizmus, jelcinismus, natocentrismus, polokapitulismus, postfašismus, starosocialismus, superkapitalismus, ultrapopulismus*); терміни з інших дисциплін (*antijudaismus, čechocentrismus, kanibalismus, něcismus, novokapitalismus, terorismus, turbokapitalismus*). Отож, за допомогою суфіксів творяться слова для позначення нових професій, послідовників, осіб, які виконують певну дію, а також назв спільнот та предметів.

Отож, за допомогою суфіксів творяться слова для позначення нових професій, послідовників, осіб, які виконують певну дію, а також назв предметів, дій, місць, характеристик та інше.

Одним із важливих способів творення нових неологізмів є складання. Цей спосіб має вагоме місце у процесі збагачення лексичного складу чеської мови. Воно відповідає за творення складного слова за допомогою поєднання основ двох або більше слів. Сучасна чеська лінгвальна практика засвідчує, що більшість нових складних іменників утворена за допомогою двох запозичених кореневих морфем або шляхом поєднання питомого та запозиченого кореня. [7; с. 95]. Наприклад, перша частина складного іменника **čecho-**, яка має значення "Чехія, чех, чеський", часто вживається із метою позначення представників чеської національності, які проживають за кордоном: *Čechoaustralan, Čechoaustralanka, čechocentrista, čechocentrismus, Čechoevropan, Čechošvýcar, Čechošvýcarka*. Цей спосіб словотвору займає чільне місце в процесі збагачення лексичного складу чеської мови загалом, що ілюструють дослідження Е. Лотка на матеріалі словника. Згідно з його аналізом нового лексичного матеріалу, поданого в словнику, частка композитів

становить майже третину (27,29 %) від зафіксованих неологізмів [22; с. 233]. Тому, за допомогою складання відбувається з'єднання двох або більше слів.

Ми виявили неосемеми, які виникають із вже існуючої лексеми шляхом набуття нового значення. А саме слова: 1) *dcera, dcerka, dceřinka*, що означають '*přímý potomek ženského pohlaví*', а також неологізми *dcera, dcerka, dceřinka* із новим значенням '*dceřiný podnik, dceřiná (akciová) společnost*'. А також слова: 2) *matka*, що може мати такі значення як '*rodič ženského pohlaví*', '*zvířecí samice, která rodí mláďata*', '*žena pečující o lidi v určitém prostředí, ochraňující je*' та неологізм *matka* – '*mateřská (hlavní, původní) obchodní společnost, mateřský (hlavní, původní) podnik*'; 3) слово *party* із значенням '*taneční zábava s hudbou techno*' та неологізм - '*protestní akce, již se účastní lidé stejného smýšlení*', а також слово 4) *vnučka* зі значенням '*dcera syna nebo dcery*', та неологізм '*společnost odloučená od mateřského (původního) podniku, společnosti, která je s ním v méně těsném kontaktu (obchodním, majetkovém) než dceřiná společnost*'.

У нашому матеріалі ми також дослідили, що є слова, які не вживаються без прикметника. Наприклад, слово *akrobatka* вважатися неологізмом не буде, а ось "*lyžarská akrobatka*" відноситься до неологізму. Серед таких слів також є: *domací škola, letní biatlonistka, lyžarská akrobatka, osobní asistenka, politická turistika, protidrogová koordinátorka, šestková volejbolistka, tichá aukce, webová designerka, zubní hygienistika*.

Одним із результатів активних процесів неологізації є запозичення. Слова прийшли до нас з інших мов, але найбільше з англійської і сюди входять як адаптовані, так і неадаптовані запозичені одиниці. Ми простежили такі неадаптовані слова: *acquis communautaire, jakuza, konference, mentee, m-komerce*. Серед адаптованих слів ми дослідили, що існують такі: *prichvatizace, temporary help*.

Як ми вже зазначили, деякі слова прийшли до нас з інших мов. Останнім часом в чеську мову приходять безліч слів іншомовного походження. Це одна з ознак того, що мова живе та розвивається. Ми дослідили такі запозичені слова:

- ❖ Французька мова: *acquis, communautaire*.
- ❖ Японська мова: *jakuza*.
- ❖ Англійська мова налічує найбільше одиниць: *home office, konference, mentee, temporary help*.

За чеським дослідником П. Міттером, є і такі складні слова, у яких перший компонент має іншомовне походження, а другий є питомим (або цілком засвоєним) словом [29; с. 321]. Так, наприклад, слово *eurobanka* – друга частина цього іменника є іншомовного походження, проте слово *banka* не сприймається чеськими мовцями як чужорідний елемент.

Отож, запозичення є у кожній мові, оскільки жоден народ не живе відокремлено. У чеській мові найбільш характерні запозичення саме з англійської мови, які поділяють на адаптовані та неадаптовані.

Також ми дослідили, що найбільше слів у словнику «*Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 1*» становлять саме іменники, ми змогли їх прокласифікувати та зібрати суспільно-політичну лексику, розділили на жіночий/середній та чоловічий роди:

-жіночий/середній: *acquis communautaire, akce, albanizace, anketářka, antielita, antiglobalistka, antiglobalizace, antiklausovství, antikorupce, antistrana, antistranství, antivláda, arboristka, aromaterapeutka, aromatoložka, bezdomovkyně, bezzásahovost, bioteroristka, blairizace, bodyguardka, brokerka, bunkerizace, buranizace, canisterapeutka, cyklohlídka, čajovnice, Čechoaustralanka, Čechošvýcarka, čtyřka, čtyřkoalice, dealerka, deamerikanizace, deanglizace, defekalizace, dejelcinizace, demečiarizace, demokratúra, demoška, dentohygienička, depalubizace, desolidarizace, diplomatština, domácí škola, duhovka, ekoaktivistka, ekofeministka, etikoterapeutka, etnocida, eurobyrokracie, eurofond, euronadšení, euroobčanství, euroreferendum, europeizace, europoslankyně, eurovolby, exdisidentka, exherečka, exkoalice, exmanažerka, exmilenka, exmodelka, exmoderátorka, expartnerka, exporadkyně, exposlankyně, expremiérka, expředsedkyně, exředitelka, exsenátorka, exstudentka, exzpěvačka, fetárna, floristka, gastroturistika, globalizace, globálnost, golfština, grossovec, hard law, havlomanie,*

havlovka, hlídací pes demokracie, hluchavka, home office, infošství, jakozaměstnání, jakuza, jednobarevnost, judrkauza, kanibalizace, klausianství, klausostrana, klenotka, kleptokracie, klokánkování, klokánkovství, koaliční opozice, konferenční turistika, kryptoorganizace, křupokracie, kuliferdialita, kvaziprivatizace, kyberkriminalita, letenkářka, levověrnost, linkařka, lokalizace, lumperizace, lustrace, lymfoterapeutka, lžidoktorka, mafiánství, markobiotička, malopolitika, malostrana, manažerka, marketérka, megakoalice, megaměsto, mentee, mentorka, mnohobarevnost, multiprofesnost, multiumělkyně, náctiletka, nadregionálnost, narkokracie, nepodnikatelka, oddémonizování, ódéesačka, ódéeska, odhadcovství, odistka, odklausování, odloženka, odmasovění, oposmlouva, osmička, osobní asistentka, ostalgie, partitokracie, pendlerka, pendlerství, pidighetto, pidivolby, podzaměstnanost, poevropštění, pohodářka, politická turistika, polodemokracie, polodiktatura, porotcování, pozitivní diskriminace, pozice, prezentátorka, prichvatizace, probace, profiarmáda, profifederace, prosvěcování, protidrogová koordinátorka, protidrogovka, protistávka, přebíračka, předdůchodkyně, předkvalifikace, přeregulace, přípomoc, pseudokoalice, pseudonadace, pseudoopozice, pseudoprivatizace, pseudoválna, pseodožurnalistika, rebolševizace, reevropeizace, regionalizace, rehabilitace, relokace, revoluce, rezidenství, romče, romistka, roštěnka, předkvalifikační řízení, sametka, samolikvidace, samoorganizace, samoorganizování, sedmička, senátky, senátorování, souvláda, straničtina, street party, superditě, superkoalice, superkonkurence, superkrádež, superopozice, šéfdiplomatka, šéfeconomka, šéfmanažerka, šéfporadkyně, šéfsenátorka, tajnoslužebnictví, teengenerace, telekomačka, temporary help, tour manažerka, ultrahypersuprakoalice, ultrapartaj, umirárna, unionistka, velkostrana, vesnická turistika, vicekancléřka, viceministryně, vicepremiérka, viceprezidentka, víceprofesnost, webová designerka, xenofilie, zabijačka, zabíječka, zemanovština, zemština, zipgate, znakovka, znovuprivatizování.

-чоловічий: *agropodnikatel, aliančník, antiglobalista, antiglobalizmus, antijudaizmus, antiklausovec, arborista, aromaterapeut, atlantista, aurikuloterapeut, automatář, azylák, babysitting, bazénista, biobilnář,*

bioinformatik, biopodnikatel, biovinař, blairizmus, bossing, bruselocentrismus, bullying, canisterapeut, cerealog, cestovkář, clintonovec, čechoaustralan, čechocentrista, čechocentzismus, Čechoevropan, Čechošvýcar, čtyřkoaličník, dalničář, decision maker, děkujemák, demontátor, dentohygienik, developer, diskotékář, etikoterapeut, euroatlantik, euroatlantismus, europesemizmus, eurorealizmus, eurospeak, exagent, exasistent, exherec, exkancléř, exmanažer, florista, genomik, globalfašista, homofobik, hypnoterapeut, izolát, jakuza, jecinizmus, káčkář, klausizmus, koala (člen koaliční politické strany, koaličník), komunistolog, kornukopián, koterapeut, kubanolog, litlík, lepenista, logistic, marketér, marketingář, maxirival, mečiarista, nákupář, nanotechnolog, narkorežim, nat'ák, natocentrismus, neurobik, novokomunista, ombudsman, outplacement, piár, polokapitalizmus, postdoktorand, postfašizmus, predátor, prezentátor, proevropan, pseudopodnikatel, redskins, samet'ák, screening, singlista, signmaker, soffrolog, starosocialista, starosocializmus, street, streetparty, superkapitalizmus, supersenior, šéfeditor, šéfeconom, šéfmanažer, šéfsenátor, tajnokomunista, telekrat, teleoperátor, teen, terapeut, think-tank, toppolitika, tuct'ák, trip, twinning, ultrapopulizmus, unionista, usák, velkoprivatizátor, viceprimátor, výživář, vzdorosjezd, zámkař, závislák, zemanista, zooterapeut.

2.1.2. Творення прикметникових інновацій

Ми дослідили, що творення нових прикметників також дуже поширене у чеській мові. Високою продуктивністю тут характеризуються два способи, а саме префіксальний та суфіксальний. Серед зібраного матеріалу ми дослідили такі суфікси: 1) **-istický**: *amerikocentristický, antiglobalistický, bioteroristický, čecho-centristický, ekoaktivistický, ekoanarchistický, ekofeministický, ekoteroristický, etnoturistický, eurocentristický, euronaivistický, euronegativistický, europesimistický, eurorealistický, femalistický, gastroturistický, globalistický, higienistický, klientelistický, kryptosocialistický, lepenistický, mečiaristický, natocentristický, novokapitalistický, polosocialistický, protiglobalistický, protofašistický, protosocialistický, represionistický, romistický, starosocialistický, ultrasocialistický*; 2) **-ovský**: *antihavlovský, antiklausovský, antinатовský,*

antizemanovský, haiderovský, havlovský, lepenovský, lidrovský, leaderovský, mečiarovský, natovský, neklausovský, odéesovský, pohavlovský, prohavlovský, proklausovský, pronatovský, protihavlovský, protiklausovský, protizemanovský, prozemanovský, předklausovský, předzemanovský, špidlovský; 3) –ický: antibyrokratický, brnocentrický, canisterapeutický, etikoterapeutický, eurobyrokratický, eurocentrický, eurofanatický, eurokritický, euroúřednický, gemoterapeutický, homofobický, kryptopolitický, makrohistorický, medialně-politický, měnověpolitický, mnohoetnický, občanskodemokratický, polobolševický, polodemokratický, polokomunistický, protodemokratický, superdemokratický, toppolitický, velkostranický, vnitroetnický; 4) -ský/-cký: antievropský, antihavlovský, antimigrantský, antipodnikatelství, bezdomovecký, botičkářský, čechoaustralský, čechošvýcarský, čechoaustralský, čecho-evropský, developerský, depkařský, ekozemědělský, euronadšenecký, europoslanecký, evropský, exstudentský, gayovský, intoušský, klientelský, majoritářský, nadevropský, narkomafiánský, odácký, pročečenský, proevropanský, proevropský, proobčanský, protiautoritářský, protievropský, protiobčanský, protitalibanský, protodemokratický, přípražský, rádoby podnikatelský, visegrádký, vnitroministerský; 5) –ní: antidiskriminační, antiglobalizační, antiglobální, antiimigrační, antiintegrační, antikoaliční, čtyřkoaliční, čtyřprocentní, depkoidní, dvojrychlostní, editorialní, eurofobní, euronaivní, europeizační, euroregionální, exkoaliční, ghettoidní, globalitní, globalizační, homofobní, hyperintelektuální, hyperinteligentní, hypnobilní, identitní, interinstitucionální, interregionální, jednogenerační, jednonacionální, jednopartajní, jednoprofesní, koaličněopoziční, koaličněsmluvní, kryptokoaliční, kvazikoaliční, kvaziliberalní, kvazistátní, kyberkulturní, mezikulturní, mezivolební, mimokoaliční, mimoprivatizační, mnohoprofesní, mnohobarevní, mnohokulturní, mnohonacionální, monokriteriální, monookulturní, mononacionální, monopartajní, monoprofesní, multipartajní, multiprofesní, multiregionální, multireligiozní, natoidní, několikarychlostní, nesmluvněopoziční, novorežimní, opokoaliční, opozičněsmluvní, pětikoaliční, podeklarační, poderegulační, politicko-legislativní, politicko-mediální, poprivatizační,

proalianční, proimigrační, prointegrační, prokoaliční, protifrakční, protiglobální, protiimigrační, protiintegrační, protikoaliční, protiunijní, prounijní, předemigrační, pseudokoaliční, pseudoopoziční, pseudoprivatizační, reprivatizační, samoorganizační, sebezprezentační, sebezpropagační, smluvněkoaliční, spolupártajní, středovýchodní, superkoaliční, superkonzervativní, superliberalní, superopoziční, supervolební, širokokoaliční, trojkoaliční, ultrasocialní, ultasolidární, velkokoaliční, vícelaterální, vícepartajní, víceprofesní, vnitrogenerační, vnitrounijní, vnitrouniverzitní, západnězahraniční, západobřezní, znekulturnění, znovuprivatizování; 6) –ný: coachingový, červeno-zelený, čipovaný, dvojbarevný, globalizovaný, jednobarevný, maxirodinný, mnohobarevný, modro-černý, multijazyčný, odoktorovaný, omašličkovaný, podudržovaný, poloprivatizovaný, samoorganizovaný, supercivillizovaný, unipolarizovaný, znarkotizovaný, znovuznárodněný; 7) –ový: antikrizový, antilevicový, dvoueurový, eurobondový, eurozonový, genderový, halloweenový, interrasový, jednoeurový, jednonázorový, koučinkový, mnohojazykový, odéesský, pravostředový, protiřasový, rádobypřavicový, ultrasametový, vícejazykový.

Префіксальний спосіб словотворення характеризується високою продуктивністю у творенні нових прикметників. Тут ми досліджуємо неологізми, які творяться за допомогою префіксації, а саме: **anti-**: вживається із ознакою протилежності чи заперечення (*antialianční, antibyroktatický, antidiskriminační, antievropský, antiglobalistický, antiglobalizační, antiglobální, antihavlovský, antiimigrační, antiimigrantský, antiintegrační, antiklausovský, antiklausovství, antikoaliční, antikrizový, antilevicový, antinatovský, antipodnikatelský, antizemanovský*); **ex-**: із значенням “колишній” (*exkoaliční, exstudentský*); **re-**: зі значенням “повторення, оновлення” (*reprivatizační*); **pseudo-**: із значенням “несправжній” (*pseudokoaliční, pseudoopoziční, pseudoprivatizační*); **ultra-**: який знаходиться поза межами, найбільший (*ultrapopulistický, ultrasametový, ultrasocialistický, ultrasociální, ultrasolidární*).

Також ми простежили слова, яким належить якісна та кількісна характеристика. Часто вони означають щось дуже маленьке або велике: **hyper-**:

із значенням “величезний” (*hyperintelektualní, hyperinteligentní, hyperracionální*); **maxi-**: із значенням “великий” (*maxirodinný*); **super-**: із значенням “винятковий” (*supercivillizovaný, superdemokratický, superkoaliční, superkonzervativní, superliberalní, superopoziční, supervolební*) ; **mnoho-** (*mnohoprofesní, mnohobarevný, mnohoetnický, mnohojazykový, mnohokulturní, mnohonacionální*).

Крім того, є слова, які мають такі компоненти іншомовного походження, як **bio-**: відповідає слову “біологічний”, “біологічно чистий” (*bioterroristický*); **eko-**, який має значення “екологічний” (*ekoaktivistický, ekoanarchistický, ekofeministický, ekoterroristický, ekozemědělský*); **euro-**: має багато значень, але найчастіше значення “якості”, євро, “те, що стосується Європейського Союзу та Європи” (*eurobondový, eurobyrokratický, eurocentrický, eurocentristický, eurofanatický, eurofobní, eurokritický, euronadšenecký, euronadšený, euraivistický, euraivní, eurnegativistický, europeizační, europolanecký, eurorealistický, euroregionální, euroúřednický, eurozónový*).

Є прикметники, утворені за допомогою складання. Невеликою кількістю характеризуються слова з такими префіксами: **polo-**: із значенням “наполовину, частково” (*polobolševický, polodemokratický, polodiktátorský, polokomunistický, polopolitický, poloprivatizovaný, polosocialistický*); **velko-**: із значенням “більший”, “ширший” (*velkokoaliční, velkostranický*); **více-**: який позначає заступника когось (*vícejazykový, vícelaterální, vícepartajní, víceprofesní*); **novo-**: із значенням “новий” (*novokapitalistický*). Через активний розвиток суспільно-політичної лексики ми також простежуємо такі продуктивні префікси: **jedno-**: *jednobarevný, jednoeurový, jednogenerační, jednonacionalní, jednonázorový, jednopartajní, jednoprofesní*; **pro-**: *proalianční, pročechenský, proevropský, prohavlóvský, proimigrační, prointegrační, proklausovský, prokoaliční, pronatovský, proobčanský, proromský*; **proti-**: *protiautoritářský, protičechenský, protievropský, protifrakční, protibalistický, protiglobální, protihavlóvský, protiimigrační, protiintegrační, protiklausovský*,

protikoaaliční, protinatovský, protiobčanský, protiřasový, protitalibanský, protiunijní, protizemanovský.

Також ми дослідили такі префікси, які є менш вживаними: **do-** (dokvalifikovací), **re-**: reprivatizační, **z-**: zreprivatizovaný.

Отже, за допомогою префіксів слова отримують нові значення, які характеризуються високою продуктивністю; утворені слова позначають нові реалії та часто префікси бувають іншомовного походження.

2.1.3.Творення дієслівних неологізмів

Усі дієслова в чеській мові поділяються на класи та відповідно до них мають свої особливості відмінювання. Парадигми відмінювання групуються за типами відмінювання, які визначаються комбінацією двох основних класифікаційних критеріїв: основотворчих суфіксів теперішнього та минулого часів. Якщо брати основотворчі суфікси теперішнього часу як основний критерій поділу, то чеські дієслова поділяються на п'ять дієслівних класів, які характеризуються такими суфіксами: 1. **-e**, 2. **-n-e**, 3. **-j-e**, 4. **-í**, 5. **-á**. У цих класах також є відмінності між типами відмінювання. Поодинокі дієслова можуть різнитися відповідно до суфікса в минулому часі або ж мати деякі інші особливості, наприклад, фонетичні чергування (у класі **-e/-0** розрізняються типи *nese/nesl* і *peče/pekl*, тому що у другому слові відбувається чергування).

Відповідно до основотворчих суфіксів у минулому часі або до основи інфінітива дієслова поділяють на шість класів, для яких характерні такі суфікси: **I. -0-**, **II. -nu-/-nou-**, **III. -e-/-ě-**, **IV. -i-**, **V. -a-**, **VI. -ova-**. В середині цих класів також немає єдиної парадигми відмінювання. Існують такі типи:

I. 1. nese/nést/nese, 2. pekl/péci/peče, 3. kryl/krýt/kryje

II. 1. minul/minout/mine a 2. tiskl/tisknout/tiskne

III. 1. trpěl/trpět/trpí a 2. sázel/sázet/sázejí

IV. prosil/prosit/prosí

V 1. dělal/dělat/dělá, 2. bral/brát/bere, 3. mazal/mazat/maže

VI kupoval/kupovat/kupuje. [15; 225-226 с.]

За основотворчими суфіксами теперішнього часу зібрані матеріали можна поділити на класи і одразу помітити певні особливості. Так, наприклад, найпродуктивнішим є клас із суфіксом **-j-e**: *albanizuje, čipuje, defekalizuje, delegitimizuje, dokvalifikuje, eurizuje, globalizuje, globalizuje se, guvernuje, idolizuje (si), investiguje (se), klausuje, koučuje, lidnuje, mečiarizuje, medializuje se, odblokuje, očipuje, odprezentuje, performuje, poloprivatizuje, přebyrokratizuje, přereguluje, pseudoprivatizuje, rebolševizuje, recionalizuje, reprivatizuje, sepropaguje se, zabetonuje, zaprezidentuje, zemanuje, zglobalizuje*. Також зустрічаються приклади другого та четвертого, але вже набагато рідше. Так до другого класу віднесемо такі неологізми: *gastarbajtrě*. До четвертого класу – такі приклади: *haraší, klausovatí, parlamentí, předsouhlasí, vysmaží*.

Цілком логічним є те, що при класифікації за суфіксами минулого часу або інфінітивного поділу для неологізмів стануть характерними такі суфікси, як **-ova-** (*albanizovat, čipovat, defekalizovat, delegitimizovat, dokvalifikovat, eurizovat, europeizovat, globalizovat, globalizovat se, guvernérovat, idolizovat si, investigovat, klausovat, koučovat, lidrovat, mečiarizovat, medializovat se, nabřífovát, naspídvát se, očipovat, odbloukat, odprezentovat, performovat, podprezentovat, poloprivatizovat, přebyrokratizovat, přeregulovat, pseudoprivatizovat, rebolševizovat, renacionalizovat, reprivatizovat, rozprivatizovat, sepropagovat se, uregulovat, výrokovat, zabetonovat, zaglosovat, zaprezidentovat, zemanovat, zglobalizovat*), **-i-** (*gastarbajtrít, harašít, parlamentit, předsouhlasit, vysmažit, znovuznárodnit*) та зовсім рідко буде зустрічатися **-e/-ě-** (*klausovatět, prorozvádět*), **-a-** (*rozdýchat*).

При виникненні нових дієслівних назв за основу беруться основні способи словотвору. Нові дієслова утворюються за словотвірними типами за допомогою власних і запозичених словотворчих засобів (*starosta – starostovat, privatizovat – doprivatizovat, financovat – spolufinancovat*). [17; с. 119]

Зазвичай основою для неологізмів стають загальні назви, наприклад, *albanizace – albanizovat, globalizace – globalizovat*. Бувають ж випадки, коли основою для неологізму стає власна назва. Наприклад, в основу слів *klausovat*,

klausovatět покладено прізвище чеського політика та президента Вацлава Клауса. Наприклад, «*prezident České lékařské komory klausovatí*». Окрім цих дієслів наявні слова з цією ж основою, що відносяться до інших частин мови: іменник (*klausování*), прикметник (*klausovatý*), прислівник (*klausovateě*). Це є свідченням того, що хоч ці слова і поширені в політичній сфері та публіцистиці, але їх використовують активно для увиразнення та лаконічності мови. Також основою можуть стати як власне чеські слова, так і запозичені. Як бачимо в основі може лежати не лише іменник, але й інші частини мови, наприклад, дієслово *dychat – rozdýchat*.

Слід відзначити граматичну категорію виду у дієслівних неологізмів, що реалізується в граматичних категоріях доконаного та недоконаного виду, а також існують двовидові дієслова. Серед зібраного матеріалу присутні різноманітні дієслова:

- недоконаного виду: *čipovat, gastarbajtrít, guvernérovat, harašit, investigovat (se), klausovat, klausovatět, lidrovat, leadrovat, parlamentit, performovat, pseudoprivatizovat, sebepropagovat se, výrokovat, zemanovat*.

- доконаного виду: *dokvalifikovat, nabřífovat, nabrieťovat, naspídot se, očipovat, odbloukat, odprezentovat, podprezentovat, přebyrokratizovat, předsouhlasit, přeregulovat, rozprivatizovat, uregulovat, vysmažit, zabetonovat, zaglosovat, zaprezidentovat si, zglobalizovat, znovuznárodnit*.

- двовидові: *dallasizovat, defekalizovat, delegetimizovat, eurizovat, europeizovat, globalizovat, globalizovat se, guvernérovat, idolizovat (se), koučovat, mečianizovat, medializovat se, poloprivatizovat, rebolševizovat, renacionalizovat, reprivatizovat, vícenamizovat*.

Дієслівні неологізми активно творяться в сучасній чеській мові і мають свої особливості. Основою можуть слугувати різні слова, але суфікси допомагають пристосувати їх до саме чеської мови і ввійти їм в склад мови, з часом можливо й до активного вжитку.

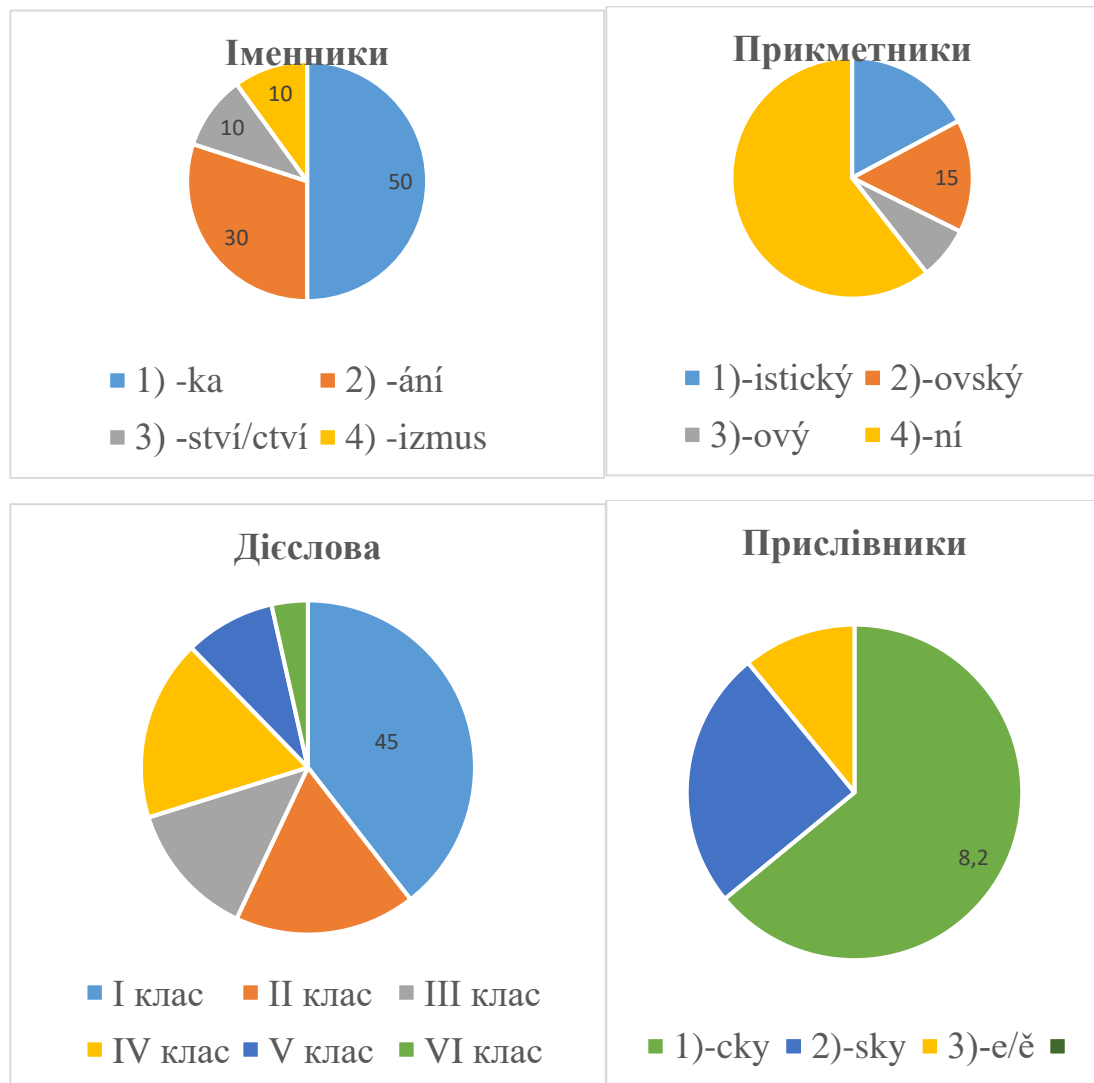
2.1.4. Творення прислівникових неологізмів

Найменшу кількість з опрацьованого нами матеріалу становлять прислівникові інновації. Вони творяться за допомогою таких суфіксів як **-cky, -sky, -e/ě**: *antievropsky, antiglobalizačně, antihavlovsky, antiklausovsky, čtyřkoaličně, etikoterapeuticky, eurocentricky, eurokriticky, eurorealisticky, genderově, globalisticky, globalizačně, haiderovsky, havlovsky, intergeneračně, intoušsky, jednobarevně, jednonázorově, klausovitě, koaličně, komunitně, korupčně, kredibilně, mezikulturálně, monoetnicky, multijazyčně, nadregionálně, natovsky, neklausovsky, odisticky, opozičně, polodemokraticky, pravostředově, proevropsky, proklausovsky, prorežimně, protičečensky, protievropsky, protihavlovsky, protiklausovsky, protitalibansky, prounijně, smluvněopozičně, superdemokraticky, špidlovsky, zemanovitě*. Особливу продуктивність ми простежили у таких словах, які мають префікси: **anti-** (*antievropsky, antiglobalizačně, antihavlovsky, antiklausovsky*) та **proti-** (*protičečensky, protievropsky, protihavlovsky, protiklausovsky, protitalibansky*).

Словотвірні неологізми суспільно-політичної сфери

Найчастіше вживані суфікси у суспільно-політичних неологізмах:

Отже, бачимо, що у проаналізованому нами матеріалі найбільшу кількість неологізмів становлять саме іменники, близько 70%. Вони характеризуються утворенням за допомогою різних суфіксів та префіксів. Також ми побачили, що є багато слів, які утворюються методом складання чи аббревіації. Відбувається постійне творення прикметникових інновацій за допомогою суфіксації та префіксації. Серед дієслів найбільшою продуктивністю характеризується 2 та 4 класи. Прислівників ми виявили найменшу кількість. Також це можна побачити у діаграмі, яка подана вище.

2.2. Дослідження суспільно-політичних неологізмів з електронної бази даних лексико-семантичних інновацій Neomat

Початки електронного зберігання неологічних уривків сягають початку 1990-х років (перші записи в базі даних неологічних уривків датуються листопадом 1991 року). Все поступово оформлялося у вигляді систематично побудованого неологічного архіву в рамках гранту “Опис нової лексики з використанням комп’ютерних технологій” (1994–1996), у тісному зв’язку з триваючими дослідженнями неологічної лексики та підготовкою спеціального словника неологізмів. Збір нового лексичного матеріалу був зосереджений на нових словах, нових значеннях, нових багатослівних одиницях, а також на новій сполучності. Меншою мірою зафіксовано давніші слова, ще не опрацьовані в тлумачних словниках [13].

Неологічна база даних була налагоджена під час наступних грантових проектів «Системоутворювальні процеси неологізмів у сучасній чеській мові» (1998–2000) та «Інтернаціоналізми в новому словнику чеської мови» (2001–2003). Були вирізані тексти всіх функціональних стилів, переважно з публіцистики, рідше з художньої та перекладної літератури. При засвоєнні нового матеріалу враховувалися соціолінгвістичні аспекти, наприклад, вікова диференціація (написані тексти для молоді), актуальні теми, принесені часом (екологія, стиль життя тощо), тексти відбиралися з різних сфер інтересів, дивилися навіть з територіальної точки зору (іноді моніторилася й регіональна преса). Це і тривало до 2005 року.

Неологічний лексичний матеріал 1991–2005 рр. використано для обробки обох словників неологізмів – “*Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 1*” (1998) та “*Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 2*” (2004), а також під час створення збірки “*Neologizmy v dnešní češtině*” (2005) [13].

Друга частина електронного архіву Neomat, включно з 2005 року, задумана ширше, функціонує як архів лексичної динаміки (також реєструються нові дієслівні зв’язки, зміни в стилістичній оцінці слів тощо). Архів постійно оновлюється; для збору лексичного матеріалу активно

використовуються електронні текстові архіви (наприклад, база даних NEWTON Media, a. s.) та Інтернет-ресурси. З вересня 2015 року неологічний архів Neomat став повністю доступним як для непрофесіоналів, так і для професійної громадськості. Оновлення відбувається з регулярними тижневими інтервалами. Ми змогли знайти та проаналізувати такі суспільно-політичні неологізми:

Amokální, antibalíček, atomajda, atomový, balíček, bastardní, bezbarvý, bezrizikovost, bleskista, buzerační, caporegimo, cestář, cochcárna, cumel, černoprdeláč, černoprdelník, dát, demoška, děravý, důchodcista, dvoukolově, eko-guru, happik, hattrick, havlovky, hromdopolitický, ikvák, intervijukovat, intranacionála, investigativní, jakobymínistr, jarovizovaný, jásat, Judrgate, kabát, kádéčko, kalvodismus, kancelářometr, katedrový, kaučukový, kejklení, klausovský, komunistický, konkurzovat, korytomilec, kraťásek, kraválista, kuliferdialita, liberalismus, lidopiklník, luxózní, lžidoktorka, mailnout, makroekonomicky, makroekonomický, manažersko-úřednický, měsíčkoidně, mikrák, mikrouš, minivládní, minizemětřesení, mladoturek, mluvča, mluvka, narkomafický, nedomínistr, nedoštudýrovankyně, nejapa, neohusita, nepřijemnice, nevyhazov, nihilismus, novelizování, občanskofórní, obskurantista, ocelobaron, odácký, odéesák, odéeska, odéeskový, odhalovač, odideologizování, odiotismus, odovský, okurky, opatření, oprudent, padáček, parláč, pataliózní, penězovod, piklnický, piklnictví, piklnictvo, piklník, pinoha, pinožení, piruetálně, pišulín, plivat, pogromistický, pozastavitel, prebambule, premiérování, prodemisovat se, profinancování, promotor, prostopravda, prudění, prudil, prudina, předposera, předprůserový, předsouhlasit, přehřátý, připrdelkovat, pseudokapitalistický, pseudoopozice, ptakoještěr, ptakopravec, ptákostrana, pytel, raketojaderný, repkomista, reportování, rozpočtista, rychlokvašný, řezač, salónní, samovladařit, sebeobhajoba, sebepohřebák, sebevykreslení, sedmistatečnick, slovakizace, sněmík, socdemácký, socdemiální, socialismus, sotva, souběžec, spolukoaličník, spoluzasloužit se, státotelevizní.

Також хотіла б зазначити, що серед цих слів ми виявили неосемеми, які набувають зовсім іншого значення у політичній сфері або також часто вживаються. У електронній базі даних лексико-семантичних інновацій Neomat нам вдалося знайти та порівняти політичні неологізми: 1) **nemoc** у тлумачному словнику має значення *”porucha zdraví, zdravotního stavu; choroba”*, ми знаходимо у базі Neomat такий приклад *”...strkali pod nos mikráky a magnetáky, a volal: nechte mě bejt, nechte mě bejt, a jenom Stráský byl sdílnější a jako šafář na mlatě povídal (k úžasu obyvatelstva): "No víte, vona ta majorita může bejt a taky parita taky může bejt." Obyvatelstvo nevědělo, jestli Stráský náhodou nechyt na ministerstvu zdravotnictví **nemoc** šílených krav, ale za půldruhé hodiny se to objasnilo...”*; 2) знаходимо слово **deštník**, яке означає *”příruční pomůcka k ochraně proti dešti”*, а в базі даних бачимо такий приклад *”Jako v Jiřikově vidění musel být předseda Vojenského výboru NATO Klaus Naumann, který navštívil ve středu dopoledne Poslaneckou sněmovnu, mávaje v ruce pozvánkou na summit NATO konaný v příštím roce, kdež se rozhodne, kdo bude přijat a kdo odehnán zpod raketojaderného **deštníku** do deště nejistot...”*; 3) слово **noc** *”doba od setmění do rozednění”*, а в базі Neomat - *”Do parlamentu se kupříkladu nedostal Igor Němec: Tento muž se stupněm sympatičnosti - 200, se spolu se svým vypečeným bratrem jistě zasloužil o hodně hlasů pro sociální demokracii. Hovoří se o pádu Karla Dyby. I v tomto případě moje oko zůstane suché... **Noc** dlouhých nožů bude mít jistě širší záběr. Co nastane, když si Miloš Zeman - který sám nabízel hlavu na špalek - bude žádat hlavu Klausovu? Z Lidového domu vylétají výzkumné balonky, které svou břichatostí připomínají postavu Josefa Zieleniece...”*; 4) слово **plyn** *”látka tvarově proměnlivá, rozpínavá, stlačitelná, jejíž objem je dán objemem prostoru”*, а у базі даних ми бачимо такий приклад *”...týví a odpovídal na přísné otázky hezké paní redaktorky, no todle, jak toto je možné? Říkal, že Rusové nám neplatěj dluhy, a na to hezká paní redkatorka, že to je trvalý jev. Takže pan ministr připustil, že se holt moc utrácí a že všechny rezorty budou muset dát nohu z **plynu**”*; 5) **počet** - *”číselně zjistitelné množství”*, і слово в базі Neomat - *”...jak by to vypadalo, kdyby na Karlově náměstí seděl na každém stromě jeden voják bez*

disciplíny? Snadno by se mohlo stát, že ministr bez kompetence by taky takto zvlčil a ztratil by disciplínu a pak by na Karláku seděli místo vojáků ministři. Na nejvyšším stromě by seděl samozřejmě ministr do **počtu** Pavel Bratinka“; 6) **ptačí** ”ptákům vlastní, ptáka pocházející, ptáků se nějak týkající“, у базі даних ми знаходимо такий приклад ”Na ostravském štěbotu **ptačí** strany minulou sobotu zazněl nářek nad šedivostí a nezajímavostí dosavadní kampaně ODS. Je to tím, že kampaň je šedivá a nezajímavá. Volební program, jak byl zveřejněn, jistě není určen voliči. Ten by uschnul jako fikus na Sahaře, ještě než by se prokousal prvními prebambulemi...“; 7) **řezač** - ”stroj k řezání, rozřezávání“, у базі даних ми знаходимо такий приклад ”Klaus měl kolem sebe taky **řezače** větví, Macka, Čermáka, Dybu, Němce. Právě tak jako Havel věřil na svou nedotknutelnost kvůli zásluhám minulosti, věřil i Klaus, že za desetiprocentní průmyslový růst mu lidi odpustí cokoli. Nepopiratelná zásluha Václava Klause spočívá v tom, že brutálně zametl se všemi cestáři třetích cest (mimochoodem, svého času i se samotným Václavem...“; 8) **stáhnout** - ”tahem odstranit nebo tahem dostat shora dolů“, у базі даних ми знаходимо такий приклад ”Televize Nova včera napravila diletantismus Larryho Kinga ééé Vávry a zbytečně nervózního sociálního demokrata Pavla Dostála (viz včerejší referát) a **stáhla** Sládkovi kalhoty. V neděli v televizi Sládek prohlásil za fabrikát dokumenty, jež na něho Dostál vytáhl. Ty svědčily o tom, že Sládek v roce 1990 a 1991 škemral u bývalého esesáka Schonhubera o prachy pro republikány. Nova telefonicky zavolala Schonhuberovi a ten v plném rozsahu Dostálovo obvinění potvrdil...“; 9) **amputace** - ”chirurgické odnětí“, у базі даних знаходимо ”Politické zápasy posledních let se totiž odbyvaly povýtce zákulisní piklnickou cestou, ať už šlo o Klausův nástup proti pestrébarevným šikům občanskofórních naivistů s šaškovskými čepicemi na hlavách, o ustavení standardní demokracie založené na souhře politických stran anebo o **amputaci** Slovenska smrtelně ochořelého nacionalismem...“; 10) **kapsa** ”váček k nošení drobných předmětů, zprav. všitý dovnitř oděvu“, а у базі Neomat знаходимо Zavčas měl někdo - ministr pro díru v **kapse** Kočárník nebo premiant Klaus - Rudlovčákovi říct, že je od toho, aby se miliardy nekradly, protože miliardy se krást nesmějí, а аť to zařídí jak chce, аť se

ty ručníky na toaletě nemění každou středu, ale ať prostě ten šílený bordel přestane, nebo si může vzít čepici a přesunout se na...“; 11) **větev** - ”část stromu nebo keře vyrůstající zprav. z kmene“, а в базі даних бачимо ”Jako někdo štěká na nepravý strom, Zeman zřetelně jása vsedě na cizí **větvi**. Vítězství labouristů v Británii je vskutku drtivé, konzervativci utrpěli nejhorší výsledek od roku 1832 a Tony Blair dosáhl takřka dvoutřetinové většiny v parlamentě o 659 křeslech. Pouze to posouzení, proč se to stalo, příliš nesedí...“; 12) **balíček** - ”soubor věcí svázaných nebo zabalených dohromady pro snadné přenášení nebo uskladnění“, у базі даних Neomat ”**Balíček** pochmurně připomíná soubor opatření a restrukturalizace zase ty nesčetné reorganizace, provázející budování socialismu od deseti k pěti, a taky to vládní sebechválení "makroekonomických ukazatelů" ponuře připomíná šokialistický "globál", jelikož v "globále" bylo všechno O. K., stejně jako donedávna bylo všechno O. K. makroekonomicky...“, а також ще один приклад

”Tři králové české politiky posnídali nad **balíčkem** ekonomických opatření. Od jeho otevření nás dělí pár desítek hodin. Zatímco Miloš Zeman mumlá temné kletby na adresu žhářů, kteří si hrají na hasiče, a mluví o absurditě situace, kdy lidé, kteří během pětiletého působení krizi zavínili, ji nyní mají balíčkem opatření zažehnat, tři králové se tváří, že je vše v pořádku...“; 13) **udělat** - ”vykonat, provést nějakou činnost“, у базі даних Neomat ми бачимо ось такий приклад ”...Národní banky Martin Švehla je, myslím, jediný, koho lze jako mluvčího brát vážně, tedy, že je to člověk schopný vskutku komunikovat, je na něm patrné, že ví, o čem hovoří, a lze ho brát vážně. V pondělí tlumočil hněv svých šéfů nad usnesením ODS povolat guvernéra Tošovského na kobereček a **udělati** mu frňák za "nedostatky v bankovním dohledu". Švehla popírá, že by k nějakým nedostatkům došlo...“.

Отже, з проаналізованого нами матеріалу можна побачити, що є слова, які вже давно не вживаються як неологізми, їх часто вживають та використовують у повсякденних розмовах. Але інколи ці слова можуть набувати зовсім іншого значення, коли додати до нього ще якесь слово чи словосполучення, як от, наприклад, бачимо у знайденому нами та

проаналізованому матеріалі. База даних Neomat створена як впорядкована система для пошуку конкретного слова, словоформи або частини слова. Після виконання пошуку з'являється інформація про кількість знайдених записів, частиномовну належність слова, приклад вживання новотвору із зазначенням джерела. Частина електронної бази даних, яка є доступною для загального використання, містить новий матеріал, зібраний із літератури різних функціональних стилів [7].

ВИСНОВКИ

Отож, з історії дослідження неологізмів нам відомо, що наприкінці ХХ- ХХІ століть відбувалось активне поширення неологізмів. Навіть зараз виникають нові поняття, явища, терміни, які потребують нового слова. Тому, вивчення неологізмів буде актуальним завжди. Багатьох дослідників вже давно цікавило виникнення нових слів. Наприклад, в українському мовознавстві Н. Клименко досліджувала словотвірну будову неологізмів різних частин мови, О. Пономарев вивчав семантико-стилістичний потенціал нових слів, а індивідуально-авторські неологізми зацікавили Ж. Колоїз. Щодо чеських мовознавців, то велика увага приділяється О. Мартінцовій, яка зробила вагомий внесок у неологію, а також І. Боздехова, яка аналізувала словотвірні та структурні особливості нових найменувань.

Виникнення нових слів забезпечує “неологічний вибух”, який супроводжується активним розвитком науки, техніки та інших сфер. Відомо, що неологізми можуть зникнути на певному етапі свого існування. Сюди відносять архаїзми та історизми. Крім того, часто нове слово одразу ж може перестати називатись неологізмом, оскільки слово починає активно вживатись і входить до активного слововжитку.

Після ознайомлення, дослідження та вивчення суспільно-політичних неологізмів, можна зробити висновки, що:

1. Неологізм – це слово, значення слова чи стійке сполучення слів, які сформувалися в мові впродовж певного історичного розвитку для найменування нової об’єктивної реалії, відповідають усім нормам сучасної літературної мови та можуть увійти до її активного лексикону.

2. Неологізми можуть ставати застарілими, запозичуватись, входити до активного вжитку, а також повертатись до загального лексикону з іншим значенням та зникати.

3. Виникнення неологізмів викликане потребою давати назви якостям, поняттям, предметам тощо. Крім того, потребою замінити вже існуючу назву та бажання назвати образно той чи інший предмет.

4. Існує багато типів неологізмів. Ми дотримувалися класифікації Я. Боздехової, яка поділяє їх на структурну та функціональну групи. До першої вона відносить неосемеми, словотвірні неологізми, запозичені слова, фразеологічні і багатослівні неологізми та ті, що виникли з аббревіатур. До функціональної – неологізми, що були прив'язані до певного середовища, але з часом змінили свою початкову ознаку.

5. Неографія – розділ неології, що займається лексикографічним описом неологізмів. Тут вагоме значення мають словники О. Мартінцової «Nová slova v češtině. Slovník neologismů 1» та «Nová slova v češtině. Slovník neologismů 2».

6. Продуктивність виникнення та вживання суспільно-політичних неологізмів обумовлена здатністю відображати всі сфери політичного та суспільного життя, крім того суспільно-політична лексика є зрозумілою для більшості реципієнтів політичного дискурсу. Саме політики найчастіше виявляються авторами суспільно-політичних неологізмів. Соціально-політичні неологізми – це нові мовно-мовленнєві одиниці, які виникають за необхідності номінації нових явищ та понять і виявляють відмінні ознаки як у формі, так і в змісті.

7. Субстантивні неологізми творять за допомогою афіксації, складання та аббревіації. Відбувається постійне творення іменників за допомогою суфіксації та префіксації. Ми дослідили, що у жіночому та середньому родах найчастіше вживалися такі суфікси: **-ka**, що налічує 147 слів (*arboristka, exstudentka, prezentátorka*) та **-ání** із кількістю 50 лексичних одиниць (*jakozaměstnání, odklausování, senátorování*). Вони вказують на назви особи, по її діяльності; назви місць; назви процесів, станів та їх результатів; терміни; назви груп, а також назви хворіб, страв та інше. Крім того, ми простежили, що за допомогою суфікса **-ství / -ctví** творяться назви фізичних або психічних

характеристик; назви державного типу; назви діяльності; назви установ та офісів і нараховують 31 одиницю (*antiklausovství, klausianství, pendlerství*). Також цим суфіксом творяться і назви магазинів та місць, що надають послуги та назви професій, ремесл. Найменшу активність ми виявили у суфіксі **-yně** із 9 словами у тих випадках, коли назви властивостей приписуються людині, неживому об'єкту (речі, речовині, ландшафту) або абстрактній сутності (*bezdomovkyně, exposlankyně, viceministryně*). Із префіксації майже усі слова налічували однакову кількість слів. Це були префікси **anti-** із значенням "заперечення" (*anticena, antimodelka, antivláda*), **ex-**, що означає "колишій" (*exporadkyně, exstudentka, exzpěvačka*), а також **ultra-** із значенням "над", "потужний" (*ultrahvězda, ultraparta*). Найменш вживані префікси, як ми зафіксували, є **maxi-** (*maxiparty*), **hyper-** (*hyperkonkurence*), **polo-** (*polozpráva*), **šéf-** (*šéfdiplomatka*), **velko-** (*velkostrana*) та **vice-** (*vicepremiérka*), які характеризують надмірне збільшення, потужність, якість чи зменшувальну ознаку та налічують по одному - три слова.

8. У чеській мові активно використовується шлях складання, який супроводжується поєднанням двох чи більше основ. Наприклад, перша частина складного іменника **čecho-**, яка має значення "Чехія, чех, чеський", часто вживається із метою позначення представників чеської національності, які проживають за кордоном: *Čechoaustralanka, Čechošvýčarka*.

9. Крім того, дуже поширена є і аббревіація, зумовлена скороченням слова. Вона активно дає найменування новим предметам, явищам, різним політичним партіям тощо.

10. Ми дослідили, що активну та важливу роль у процесі неологізації займають запозичення. Для чеської мови характерне активне переймання слів саме з англійської мови. Важливим є те, що запозичення поділяють на адаптовані та неадаптовані. І як виявилось, неадаптованих слів у чеській мові значно більше. Крім того, ми простежили, що є запозичення з таких мов як: французька – (*acquis communautaire*), японська – (*jakuza*) та найбільше налічує англійська (*home office, konference, mentee, temporary help*).

11. У нашому матеріалі є слова, які не вживаються без прикметника чи іменника. Наприклад, слово *koordinátor* вважатися неологізмом не буде, а ось “*protidrogový koordinátor*” відноситься до неологізму (*dentální hygienik, mediální partner*).

12. Ми дослідили, що творення нових прикметників також дуже поширене у чеській мові. Високою продуктивністю тут характеризуються два способи, а саме префіксальний та суфіксальний. Серед зібраного матеріалу ми дослідили такі суфікси: 1) –**ní**, що налічує найбільшу кількість, а саме 104 слова (*multiregionální, superkonzervativní, západnězahraniční*), а також суфікс –**istický**, що налічує 32 слова (*amerikocentristický, lepenistický, romistický*). Найменшу кількість становить суфікс –**ový** – він налічує 18 позицій (*antikrizový, odéeskový, pravostředový*). Префіксальним способом найчастіше творяться такі неологізми, які мають префікс **super-**, вони налічують 7 слів (*supercivillizovaný, superdemokratický, superkoaliční*), а також **mnoho-**, що налічує 6 слів (*mnohoprofesní, mnohobarevní, mnohoetnický*). Окрім того дослідили, що часто вживаються такі префікси: **eko-**, який має значення “екологічний” (*ekoaktivistický, ekoanarchistický, ekofeministický, ekoteroristický, ekozemědělský*); **euro-**: має багато значень, але найчастіше значення “якості”, євро, “те, що стосується Європейського Союзу та Європи” (*eurobondový, eurobyrokratický, eurocentrický*). Найменшою кількістю характеризується префікс **bio-**: відповідає слову “біологічний”, “біологічно чистий” (*bioterroristický*), який налічує лише одне слово.

13. Усі дієслова в чеській мові поділяються на класи та відповідно до них мають свої особливості відмінювання. Парадигми відмінювання групуються за типами відмінювання, які визначаються комбінацією двох основних класифікаційних критеріїв: основотворчих суфіксів теперішнього та минулого часів.

14. Ми дослідили, що найпродуктивнішим є клас із суфіксом **-j-e**: *albanizuje, čipuje, defekalizuje, reprivatizuje, sebepropaguje se, zabetonuje*. Окрім того, часто вживаються і дієслова четвертого класу - *haraší, klausovatí*,

parlamentí, předsouhlasí, vysmaží. Найменшу кількість становить другий клас, лише одне слово – *gastarbajtře*.

15. Зазвичай основою для неологізмів стають загальні назви, наприклад, *albanizace – albanizovat, globalizace – globalizovat*. Бувають ж випадки, коли основою для неологізму стає власна назва. Наприклад, в основу слів *klausovat, klausovatět* покладено прізвище чеського політика та президента Вацлава Клауса.

16. Серед зібраного нами матеріалу присутні і дієслова: доконаного виду (*dokvalifikovat, nabřífovat, rozprivatizovat, uregulovat*), недоконаного виду (*čipovat, gastarbajtrít, guvernérovat, harašit*), а також двовидові (*eurizovat, europeizovat, globalizovat*). Найбільшу кількість становлять дієслова доконаного виду і становлять 19 слів, а найменше недоконаного - 15 слів.

17. Також ми проаналізували прислівники, які становлять найменшу кількість з опрацьованого матеріалу. Найбільш вживаним є суфікс –**sky**, який налічує 16 слів, а найменше суфікс –**cky** – 8 позицій. Особливу продуктивність ми простежили у таких словах, які мають префікси: **anti-** (*antievropsky, antiglobalizačně, antihavlovsky, antiklausovsky*) та **proti-** (*protičečensky, protievropsky, protihavlovsky, protiklausovsky, protitalibansky*).

18. З проаналізованого нами матеріалу можна побачити, що є слова, які вже давно не вживаються як неологізми, їх часто вживають та використовують у повсякденних розмовах. Але інколи ці слова можуть набувати зовсім іншого значення, коли додати до нього ще якесь слово чи словосполучення, як от, наприклад, бачимо у знайденому нами та проаналізованому матеріалі на основі бази даних Neomat.

Тому, процеси неологізації відіграють важливу роль у нашому житті. Потрібно вивчати, досліджувати та регулярно робити класифікацію неологізмів. На нашу думку, термін “неологічний вибух” буде використовуватись все частіше, оскільки у нашому світі активно прогресує наука та техніка, забезпечуючи появу нового. Тому, процес дослідження неологізмів буде актуальним завжди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. Білодід І.П. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / за ред. І. К. Білодіда. – Київ : Наук. думка, 1973. — 439 с. — Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/1596812/> (дата звернення : 15.11.2022 р.)
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1798 с. — Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/137222/> (дата звернення : 17.10.2022 р.)
3. Грицина С.В. Неологізація в староукраїнській літературній мові XVII століття // *Studia linguistica*. — 2012. — Вип. 6. — С. 76-78. — Режим доступу: http://philology.knu.ua/library/zagal/Studia_Linguistica_6_1/076_081.pdf (дата звернення : 02.12.2022 р.)
4. Дзюбіна О.І. Диференціальні ознаки неологізмів і okazіоналізмів (на матеріалі художньої літератури та Інтернет-реклами англійської мови) / О. І. Дзюбіна // *Вісник ЛНУ ім. І. Франка. Сер.: Іноземні мови*. – 2014. – № 22. – С. 78–84.
5. Дзюбіна О.І. Співвідношення внутрішньої та зовнішньої прагматики неологізмів сфери інтернет-комнікації / О. І. Дзюбіна // *Науковий вісник ЧНУ ім. Ю. Федьковича. Сер.: германська філологія*. – 2015. – Вип. 740–741. – С. 46–49.
6. Дядя В.Н. Лексико-граматичні особливості утворення неологізмів (на матеріалі іспанської преси) // *Вісник Дніпропетровського університету*. — 2017. — Вип. 23. — С. 18. — Режим доступу : http://movoznavstvo.com.ua/download/pdf/2017_1/6.pdf (дата звернення : 23.11.2022 р.)
7. Ємчура Н.Р. Неологізація чеської суспільно-політичної лексики кінця ХХ-початку ХХІ століть : дис. ... канд. Філол. Наук : 10.02.03. — Львів, 2015. — 204 с. — Режим доступу : https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/dis_ymchura.pdf (дата звернення : 08. 04. 2022 р.)

8. Ємчура Н.Р. Теоретичні засади визначення неологізмів у сучасному слов'янському мовознавстві // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. — Львів, 2010. — Вип. спец. — С. 35. — Режим доступу : http://philology.knu.ua/library/zagal/Komparatyvni_doslidzhenna_00_2010/033_04_1.pdf (дата звернення : 13.11.2022 р.)
9. Мазурик Д. В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної української мови (90- ті роки ХХ ст.) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Мазурик Данута Володимирівна. — Львів, 2002. — 212 с.
10. Сучасна українська мова: Підручник /О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; За ред. О. Д. Пономарева. — К. : Либідь, 1997. — 400 с. — Режим доступу : <http://194.44.152.155/elib/local/sk605277.pdf> (дата звернення : 19.11.2022 р.)
11. Bachmanová J. a kol. Encyklopedický slovník češtiny. — Praha : Lidové noviny, 2002.
12. Bozděchová I. Tvoření slov skládáním / Ivana Bozděchová. — Praha : Nakl. ISV, 1994. — 202 s. — Режим доступу : <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3730> (дата звернення : 19. 09. 2022 р.)
13. Databáze exserpčního materiálu Neomat [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.neologismy.cz>
14. Dokulil M. Tvoření slov v češtině. 1. Teorie odvozování slov / Miloš Dokulil. — Praha : Nakl. Československé akademie věd, 1962. — 263 s.
15. Čermák F. Morfématika a slovtvorba češtiny / František Čermák. — Praha : Nakl. Lidové noviny, 2012. — 287 s.
16. Filipec J. Česká lexikologie / J. Filipec, František Čermák. — Praha : Nakl. Československé akademie věd, 1985. — 281 s. — Режим доступу : <file:///C:/Users/liber/Downloads/Filipec,-%C4%8Cerm%C3%A1k---%C4%8Cesk%C3%A1-lexikologie.pdf> (дата звернення : 19.11.2020 р.)
17. Gazda J. Dynamika a internacionalizace slovní zásoby současné ruštiny / Jiří Gazda. — Brno, 2002. — 120 s. — Режим доступу : <http://biblioteca.digitalo.cz/rustina100000044> (дата звернення : 07.12.2000 р.)

18. Janovec L. Nevětné frazémy v nové slovní zásobě / Ladislav Janovec // Neologizmy v dnešní češtině / kol. autorů pod ved. O. Martincové. – Praha : ÚJČ AV ČR, 2005. – S. 147–158. – Режим доступа : <https://lexiko.ujc.cas.cz/download/10.pdf> (дата звернення : 08.04.2021 р.)
19. Hauser P. Nauka o slovní zásobě / Přemysl Hauser. – Praha : Státní pedagog. nakl., 1980. – 195 s
20. Lazurova N. Porovnávací charakteristika současné společensko-politické slovní zásoby v ukrajinské a české publicistice [Електронний ресурс] : disertační práce // Nataliya Lazurova. – Brno, 2011. – Режим доступа : http://is.muni.cz/th/147418/ff_d/Disertace-Lazurova.pdf
21. Lotko E. Co a jak ovlivňuje inovační procesy ve slovní zásobě (na materiálu češtiny, slovenštiny a polštiny) / Edvard Lotko // Procesy innowacyjne w językach słowiańskich. – Warszawa, 2003. – S. 101–115.
22. Lotko E. Co odhaluje analýza neologizmů v současné češtině / Edvard Lotko // Srovnávací a bohemistické studie. – Olomouc, 2009. – S. 229–236.
23. Lotko E. Srovnávací a bohemistické studie / Edvard Lotko. – Olomouc : Univ. Palackého v Olomouci, 2009. – 312 s.
24. Martincová O. Aktuální problémy neologismů a neologizace / Olga Martincová // Filologické studie. – Praha : Karolinum, 1978. – Sv. 8. – S. 7–16.
25. Martincová O. a kol. Neologizmy v dnešní češtině. – Praha : ÚJČ AV ČR, 2005 – 257 s. – Режим доступа : file:///C:/Users/liber/Downloads/NEOLOGIZMY%20V%20DNESNI%20CESTINE_MARTINCOVA.pdf (дата звернення : 19.11.2022 р.)
26. Martincová O. Neologismy v současné slovní zásobě a slang / Olga Martincová // Sborník přednášek z 3. konference o slangu a argotu. – Plzeň, 1987. – S. 54–60
27. Martincová O. Problematika neologismů v současné spisovné češtině / Olga Martincová. – Praha : Univ. Karlova, 1983. – 160 s.
28. Martincová O. Obecná charakteristika lexikografického přístupu k neologizmům / Olga Martincová // Komparacja współczesnych języków

słowiańskich 1. Słowotwórstwo. Nominacja / red. nauk. I. Ohnheiser. – Opole : Uniw. Opolski – Inst. Filologii Polskiej, Univ. Innsbruck – Inst. für Slawistik, 2003. – S. 34–35.

29. Mitter P. Hybridní kompozita v současné češtině z hlediska slohových příznaků a expresivity / Patrik Mitter // Bohemistika III. – 2003. – Č. 4. – S. 321–327. – Режим доступа : http://bohemistika.pl/artykuly/2003/ART_Mitter.pdf (дата звернення : 08.04.2022 р.)

30. Mitter P. Kompozice v kontextu současné češtiny / Patrik Mitter. – Ústí nad Labem : Acta Universitatis Purkynianae, 2006. – 165 s.

31. Mitter P. Sémantická stránka domácích prvních komponentů hybridních složenin / Patrik Mitter // Varia XVIII : zborník plných príspevkov z XVIII. kolokvia mladých jazykovedcov. (Prešov – Kokošovce-Sigord 3.–5.12.2008) / zost. M. Ološtiak, M. Ivanová, L. Gianitsová-Ološtiaková. – Prešov : Prešovská univ. v Prešove, 2009. – S. 465–467.

32. Mravinacová J. Neosémantizmy vzniklé pod vlivem cizího jazyka / Jitka Mravinacová // Neologizmy v dnešní češtině / kol. autorů pod ved. O. Martinové. – Praha : ÚJČ AV ČR, 2005. – S. 180–187.

33. Neologie a neografie : výběr z národních bibliografií / Olga Martinová a kol. – Praha : ÚJČ AV ČR, 1996. – 95 s.

34. Nová slova v češtině. Slovník neologizmů. 1 / Kolektiv autorů pod vedením Olgy Martinové. – Praha : Academia. –1998. – 356 s.

35. Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 2 / Kolektiv autorů pod vedením Olgy Martinové. – Praha : Academia. – 2004. – 568 s.

36. Nový akademický slovník cizích slov / kol. autorů pod ved. J. Krause. – 1. vyd. – Praha : Academia, 2005. – 879 s.

37. Opavská Z. Neologizmy s novými komponenty e-, i-, m- v české slovní zásobě / Zdeňka Opavská // Współczesna komunikacja językowa. Najnowsze zmiany w leksyce i słowotwórstwie języków słowiańskich. – Warszawa, 2008. – S. 181–193.

38. Opavská Z. Nová pojmenování osob / Zdeňka Opavská // Neologizmy v dnešní češtině / kol. autorů pod ved. O. Martinové. – Praha : ÚJČ AV ČR, 2005. – S. 40–53. – Режим доступа : <https://lexiko.ujc.cas.cz/download/01.pdf> (дата звернення 08.08.2022 р.)
39. Poláková L. Bakalářská práce / Neologismy a jejich fungování v současné češtině. — Plzeň, 2012. — 50 s. — Режим доступа : <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/4471/1/Polakova.pdf>
40. Příruční slovník jazyka českého [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://lexiko.ujc.cas.cz/heslare/>
41. Rangelova A. Bulharské práce v oblasti neologie / Albena Rangelova // Časopis pro moderní filologii. – 1995. – Roč. 77. – Č. 2. – S. 111–120.
42. Rangelova A. K úkolům výzkumného záměru Vytvoření databáze lexikální zásoby českého jazyka počátku 21. století / Albena Rangelova // Lexikografie v kontextu informační společnosti : sborník příspěvků z pracovního setkání (Praha, 4.–6.6.2007). – Praha : ÚJČ AV ČR, 2008. – S. 11–18.
43. Rangelova A. Neosémantizmy a neosémantizační procesy / Albena Rangelova // Neologizmy v dnešní češtině / kol. autorů pod ved. O. Martinové. – Praha : ÚJČ AV ČR, 2005. – S. 159–179.
44. Savický N. Neologie jako singulární bod jazykovědy / Nikolaj Savický // Česká slavistika 2003. České přednášky pro XIII. mezinárodní kongres slavistů (Ljubljana 15.–21.8.2003). – Praha : Academia, 2003. – S. 135–145.
45. Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost : s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky / zprac. lexikografický kolektiv ÚJČ AV ČR. – Vyd. 2., opr. a dopl. – Praha : Academia, 1994. – 647 s
46. Slovník spisovného jazyka českého. Díl 2: H–L / zprac. B. Havránek a kol. – Praha : Academia, 1989. – 594 s.
47. Sochová Z. Co v slovnících nenajdete : novinky v současné slovní zásobě / Zdeňka Sochová, Běla Poštolková. – 1. vyd. – Praha : Portál, 1994. – 204 s. – Режим доступа : <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7097>

48. Šimandl J. Slovník afixů užívaných v češtině. — Praha : ÚJČ AV ČR, 2005. – 652 s. — Режим доступа : <http://www.slovníkafixu.cz/cil/> (дата звернення : 02.09.2022 р.)

49. Tichá Z. Materiálová báze slovníku neologizmů v češtině / Zdeňka Tichá // Procesy innowacyjne v językach słowiańskich. – Warszawa, 2003. – S. 225–230.

50. Ziková M. Slovtvorně motivované neologismy – produktivita a pravidelnost jejich tvoření / Markéta Ziková // Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity A 50. – Brno : Masarykova univerzita, 2002. – S. 94–104.

51. Ziková M. Substantivní neologismy a jejich parasystémový charakter / Markéta Ziková // Naše řeč. – 2001. – Roč. 84. – Č. 2. – S. 81–89. — Режим доступа: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7613> (дата звернення: 23.11.2022 р.)

52. <https://www.czechency.org/slovník/NEOLOGISMUS>

53. file:///C:/Users/liber/Downloads/Nvmgu_filol_2018_33(2)__12.pdf

Resumé

V této práci jsme zkoumali sociální a politické neologismy v současném českém jazyku. Na konci 19.-20. století vidíme aktivní proces vzniku neologismů. Tak se stalo, že dnes máme rozvoj vědy a techniky. To znamená, že je mnoho různých a nových předmětů a jevů, které potřebují nových názvů.

Cílem této práce je prouzkoumat sociální a politické neologismy. Rozdělili jsme práci na dvě části. V první části jsme vysvětlili co znamená název neologismus, jeho původ a význam. Také jsme zpracovali typy neologismů a historii neografii. Ve druhé části jsme klasifikovali neologismy. Udělat to nám pomohl slovník «Nová slova v češtině. Slovník neologismů 2», který zpracovávala Olga Martinová. V té klasifikaci jsme uviděli, že neologismy se tvoří různými způsoby. A to jsou prefixace, sufixace, abreviace a skládání. Uviděli jsme, že je mnoho slov se sufixy -ka, -ání, -ství a s prefixy bio-, ex- a super-. Také jsme shromažďovali neologismy podle materiálu z elektronické databáze lexikálně-sémantických inovací Neomat.

Myslíme, že neologizmy budou aktuální vždy, protože máme mnoho nových technologií a možností.